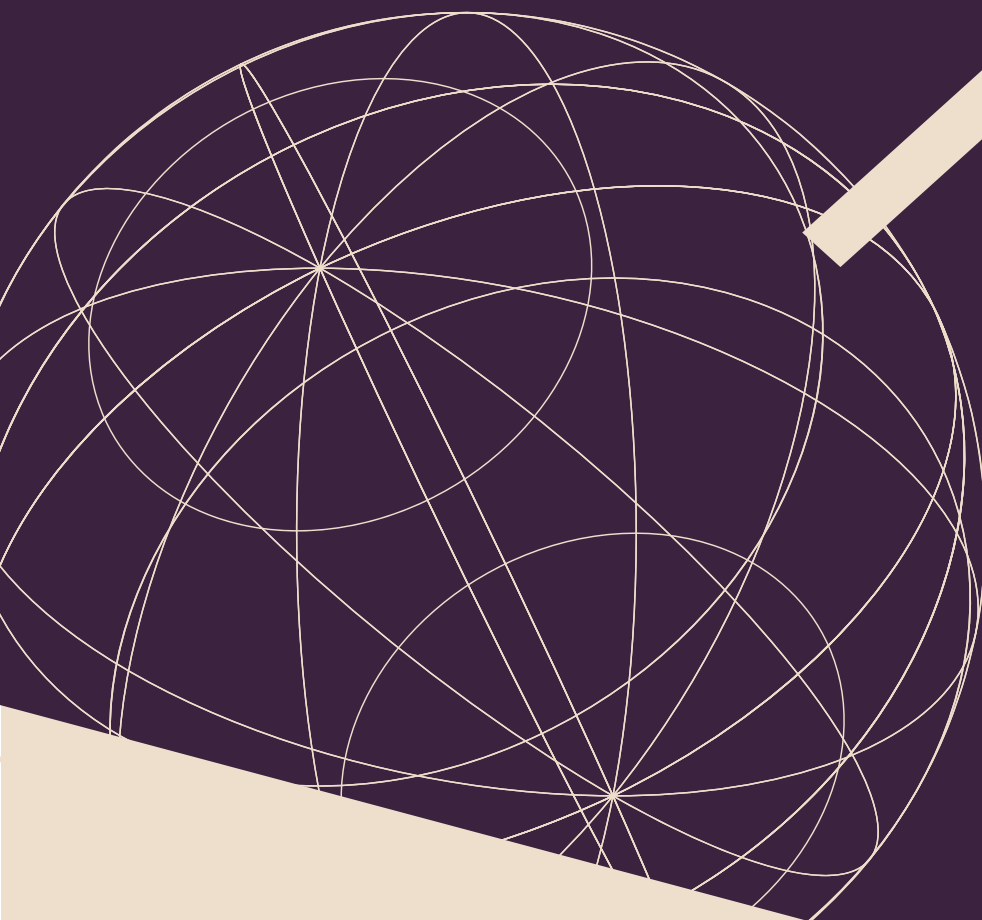

Recognize Resist Rise up

Rodovo podmienené násilie na ženách v politike

Komparatívna výskumná správa

možnosť voľby
FREEDOM OF CHOICE

FÓRUM 50%

JÓL-LÉT
Alapítvány

Diversity in
Leadership

Funded by
the European Union

Táto komparatívna analýza vznikla v rámci projektu **Rozpoznať, brániť sa, postaviť sa: Riešenie rodovo podmieneného násillia na ženách v politike**, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou. Vyjadrené názory a stanoviská sú však iba názormi a stanoviskami autoriek a projektových partnerov a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo Európskej komisie. Európska únia ani Európska komisia za ne nenesú zodpovednosť.

Rodovo podmienené násilie na ženách v politike

Komparatívna výskumná správa

Funded by
the European Union

Táto komparatívna analýza vznikla v rámci projektu **Rozpoznať, brániť sa, postaviť sa: Riešenie rodovo podmieneného násillia na ženách v politike**, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou. Vyjadrené názory a stanoviská sú však iba názormi a stanoviskami autoriek a projektových partnerov a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo Európskej komisie. Európska únia ani Európska komisia za ne nenesú zodpovednosť.

Obsah

Úvod	1
Politický kontext v skúmaných krajinách	2
Metodológia	3
Metóda zberu údajov.....	3
Cieľová vzorka a miera zapojenia do výskumu.....	4
Hlavné zistenia	5
Psychické násilie.....	6
Online násilie.....	9
Sexualizované násilie	12
Ekonomické násilie	14
Fyzické násilie	17
Nahlasovanie incidentov	20
Spôsoby nahlasovania	21
Prekážky pri nahlasovaní a dynamika normalizácie násillia	22
Účinnosť existujúcich nástrojov.....	25
Vplyv na politickú činnosť.....	26
Záver.....	28

Úvod

Politická reprezentácia žien v posledných desaťročiach celosvetovo vzrástla, no napriek tomu ju naďalej obmedzujú výrazné štrukturálne prekážky. Medzi tie najzávažnejšie, a pritom najmenej viditeľné, patrí rodovo podmienené násilie – presnejšie – násilie na ženách v politike (Violence against Women in Politics – VAWP). Podľa definície Organizácie Spojených národov z roku 2018¹ sa ako násilie na ženách v politike chápe akýkoľvek násilný incident spáchaný z dôvodu rodovej identity alebo hrozby takéhoto incidentu, ktoré majú za následok fyzickú, sexuálnu alebo psychickú ujmu a sú namierené proti političke preto, lebo je žena, alebo neprimerane postihujú osoby ženského rodu. Takto vymedzený koncepčný rámec² zahŕňa fyzické napadnutie, sexuálne obťažovanie, nenávistné prejavy v online priestore, psychické zastrašovanie, ekonomické vylúčenie a symbolickú delegitimizáciu.³ Násilie nie je sériou jednotlivých incidentov, ale prejavuje sa systematicky a v opakujúcich sa vzorcoch s cieľom a dôsledkom obmedziť politickú angažovanosť žien a udržať mužskú dominanciu v politickom priestore. Tento jav predstavuje priamu hrozbu pre integritu demokratickej participácie.

Predložená komparatívna výskumná správa bola vypracovaná v rámci projektu „Recognize, Resist, Rise Up: Tackling Gender-based Violence against Women in Politics” (3R), v rámci pracovného balíka 3 (WP3). Sumarizuje zistenia empirického výskumu realizovaného v piatich členských štátoch Európskej únie – v Česku, Írsku, Maďarsku, Nemecku a na Slovensku. Cieľom komparatívnej správy je identifikovať spoločné európske vzorce a špecifické rozdiely, ktoré vyplývajú z rôznych politických a spoločenských kontextov v daných krajinách, a tým prispieť k vytváraniu inštitucionálnych riešení, ktoré

posilňujú bezpečie političiek a ich rovnocennú účasť na rozhodovaní. Výskum sa uskutočnil v rokoch 2025 – 2026 v spoločnom tematickom a etickom rámci, ktorý napriek odlišným národným kontextom umožňuje priame medzinárodné porovnanie.

Empirický materiál z uvedených piatich krajín vychádza z pološtruktúrovaných hĺbkových rozhovorov, online dotazníkov alebo kombinácie oboch, v niektorých prípadoch doplnených analýzou dokumentov a sociálnych médií. Účastníčky boli vybrané na základe oslovenia všetkých poslankyň v príslušných parlamentoch: na Slovensku sa zúčastnilo 82 % z 33 oslovených poslankyň; v Českej republike 61 % zo 67; v Maďarsku približne 39 % z 31 a v Írsku 34 % zo 70. V Nemecku bola miera odpovedí na online dotazník mimoriadne nízka, údaje z nemeckého výskumu je preto potrebné považovať za kvalitatívny a ilustratívny obsah a nie sú vhodné na štatistické zovšeobecnenie.

Komparatívna analýza predstavuje zistenia v ôsmich tematických kategóriách: psychické násilie, online násilie, sexualizované násilie, ekonomické násilie, fyzické násilie, vplyv na politickú činnosť a autocenzúra, nahlasovanie násilných incidentov a zhodnotenie existujúcich mechanizmov nahlasovania. Tieto kategórie vychádzajú z rámcových dokumentov Medziparlamentnej únie (IPU)⁴ a rámcových dokumentov OSN týkajúcich sa násillia na ženách v politike (VAWP).

Metodológia a kritériá porovnateľnosti údajov sú podrobne vysvetlené v metodologickej kapitole; nasledujúce kapitoly s hlavnými zisteniami predstavujú empirickú analýzu každej kategórie, tá vychádza zo syntetizovaných vzorov, výrokov a kontextuálnych interpretácií získaných z údajov všetkých piatich krajín.

-
- 1 Simonovic, D. (2018). *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences: Violence against women in politics*. UN General Assembly, A/73/301. <https://docs.un.org/en/A/73/301>
 - 2 Bardall, G., Bjarnegård, E., & Piscopo, J. M. (2020). How is political violence gendered? Disentangling motives, forms, and impacts. *Political Studies*, 68(4), 916–935. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0032321719881812>
 - 3 Krook, M. L. (2020). *Violence against Women in Politics*. Oxford University Press. <https://academic.oup.com/book/36672>
 - 4 Inter-Parliamentary Union. (2016). *Sexism, Harassment and Violence against Women Parliamentarians*. <https://www.ipu.org/resources/publications/issue-briefs/2016-10/sexism-harassment-and-violence-against-women-parliamentarians>

Politický kontext v skúmaných krajinách

Päť zúčastnených krajín predstavuje rôzne politické a inštitucionálne kontexty, ktoré priamo formujú podoby, intenzitu a viditeľnosť rodovo podmieneného politického násillia. V Českej republike bol síce vo voľbách v roku 2025 zvolený rekordný počet žien, išlo však skôr o výsledok preferenčného hlasovania voličstva než o reformu straníckych kandidátnych listín. V Maďarsku sa výskum uskutočnil počas parlamentného volebného obdobia 2022–2026, na konci ktorého ženy tvorili 15,6 % poslaneckého zboru; voľby na jar v roku 2026 tento podiel podstatne zmenili. Obe krajiny sa vyznačujú absenciou inštitucionálnych rámcov zabezpečujúcich ochranu a ani jedna neratifikovala Istanbulský dohovor, rovnako ako Slovensko, ktoré dosahuje jedny z najhorších výsledkov v rámci EÚ v oblasti moci podľa Indexu rodovej rovnosti EIGE.⁵ Írsko je jedinou skúmanou krajinou, kde platí zákonná kvóta pre rodové zastúpenie na straníckych kandidátnych listinách a kde parlament zriadil formálnu pracovnú skupinu pre bezpečnú politickú participáciu, čo z neho robí inštitucionálne najlepšie zdokumentovaný prípad z hľadiska existujúcich opatrení.⁶ V Nemecku sa zhoršovanie politického diskurzu, čiastočne spôsobené vzostupom krajne pravicového populizmu, a rastúci počet trestných činov z nenávisti voči politikom a političkám prelínajú so stagnujúcim, či dokonca klesajúcim zastúpením žien v politike.

Napriek tomu sú podobnosti zarážajúce: v žiadnom zo skúmaných parlamentov neexistuje samostatný, záväzný inštitucionálny mechanizmus na riešenie rodovo podmieneného násillia v oblasti politiky; online priestor funguje v každom kontexte ako najrozšírenejšia a najintenzívnejšia infraštruktúra pre násillie a miera nahlasovania všade výrazne zaostáva za skutočným výskytom. Sebareproduktujúca sa neviditeľnosť násillia nie je výnimkou, ale štrukturálnou podmienkou v každom zo skúmaných kontextov. Väčšina prípadov násillia zostáva nezaznamenaná, páchatelia nie sú braní na zodpovednosť a násillie sa normalizuje.

⁵ Podrobne pozri: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2025/country/SK>

⁶ Oireachtas Task Force on Safe Participation in Political Life (2024). *Report of the Task Force on Safe Participation in Political Life*. https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/parliamentaryBusiness/other/2024-05-15_task-force-on-safe-participation-in-political-life_en.pdf

Metodológia

Táto komparatívna správa je súčasťou medzinárodného projektu *Rozpoznať, brániť sa, postaviť sa: Riešenie rodovo podmieneného násillia na ženách v politike*. Metodológia vychádza z výskumu realizovaného ako národný výskum v každej z piatich partnerských krajín: v Českej republike, Nemecku, Maďarsku, Írsku a na Slovensku.

Cieľom tejto správy je zosumarizovať zistenia a predstaviť porovnateľné údaje a zistenia o rodovo podmienenom násillí, ktorému čelia poslankyne v týchto piatich krajinách. Tím v každej krajine navrhol zber údajov vymedzených spoločným tematickým rámcom: skúmanie výskytu, povahy, zdrojov a dôsledkov rodovo podmieneného násillia (gender-based violence) voči poslankyniam, pričom prispôobil nástroje a postupy ich špecifickým politickým kontextom. Toto zhrnutie identifikuje spoločné metodické základy, zdôrazňuje významné rozdiely v prístupe a vyvodzuje kľúčové usmernenia pre medzinárodné porovnanie.

Všetkých päť štúdií sa zameriava na tú istú vzorku: ženy, ktoré v čase zberu údajov zastávali parlamentný mandát. V štyroch krajinách (Česko, Írsko, Slovensko a Nemecko) boli k účasti pozvané všetky poslankyne – išlo o prístup založený na sčítaní. Maďarsko tiež začalo s prístupom založeným na sčítaní, ale prešlo na metódu snehovej gule, keď bola počiatočná miera odozvy nízka kvôli politickým obmedzeniam. Vo všetkých piatich štúdiách sa zber údajov uskutočnil v období od novembra 2025 do marca 2026. Vzhľadom na nízku mieru odozvy v Nemecku boli k účasti pozvané aj bývalé poslankyne z predchádzajúceho volebného obdobia, ktoré sa skončilo len niekoľko mesiacov predtým.

Jednotlivé národné výskumné tímy preložili výroky z príslušných národných jazykov do angličtiny. V dôsledku prekladu mohlo teda dôjsť k menším odchýlkam od pôvodného znenia.

Metóda zberu údajov

Vo všetkých piatich krajinách boli použité dva primárne nástroje na zber údajov: pološtruktúrované rozhovory a online dotazníky (prieskumy). Všetky tri štúdie založené na výskumných rozhovoroch (Česko, Maďarsko a Slovensko) využívali zvukové nahrávky (v prípade udelenia súhlasu), s následným prepisom a formálnou anonymizáciou. Írsko a Nemecko použili ako primárny nástroj zberu údajov online dotazníky. Oba dotazníky boli distribuované e-mailom na parlamentné e-mailové adresy poslankýň a hosťované na digitálnych platformách.

Írsky dotazník bol umiestnený na Google Forms a distribuovaný všetkým 70 poslankyniam v oboch komorách (Dáil a Seanad). Nemecký prieskum bol umiestnený na Lamapoll a zaslaný všetkým 205 súčasným poslankyniam Nemeckého spolkového snemu a 36 bývalým poslankyniam z predchádzajúceho volebného obdobia (ktoré sa skončilo až na jar 2025). V oboch prípadoch bola anonymita zakomponovaná do dizajnu prieskumu od samého začiatku, nebola teda zabezpečovaná až po zbere údajov.

Oba dotazníky kombinovali uzavreté a otvorené otázky. Dôraz bol kladený na otvorený formát, účastníčky boli povzbudzované, aby odpovedali vlastnými slovami a uviedli toľko podrobností, koľko chceli zdieľať. Maďarsko tiež využilo doplnkové zdroje údajov nad rámec rozhovorov a dotazníkov vo forme kvalitatívneho online prieskumu zaslaného tým, ktoré odmietli osobné rozhovory, ďalej v podobe analýzy verejne dostupných materiálov a cielenej analýzy sociálnych sietí zahŕňajúcej Facebook, YouTube a X (bývalý Twitter), v rámci ktorej sa skúmali komentáre k príspevkom a verejným vystúpeniam poslankýň.

Všetkých päť štúdií o jednotlivých krajinách uplatňovalo konzistentné etické zásady, vrátane informovaného súhlasu v písomnej alebo ústnej forme, dobrovoľnej účasti s právom kedykoľvek odstúpiť, anonymizácie všetkých citovaných údajov a citovaných vyhlásení, dodržiavania predpisov GDPR na ukladanie a spracúvanie údajov a protokolov o citlivosti.

Cieľová vzorka a miera zapojenia do výskumu

Miera odozvy sa v piatich štúdiách výrazne líši a priamo súvisí s použitým nástrojom aj s politickým kontextom každej krajiny.

Tabuľka 1: Miera odozvy a zastúpenie žien v parlamente podľa krajín⁷

Krajina	Celkový počet kresiel v parlamente	Poslankyne (N)	Zastúpenie žien (%)	Oslovené poslankyne	Zúčastnili sa (N)	Podiel zúčastnených (%)
Česko (CZ)	200	67	33,5	67	41	61 %
Maďarsko (HU)	199	31	15,6	31	12*	~39 %*
Írsko (IE)	234	70	29,9 %	70	24	34 %
Slovensko (SK)	150	33	22,0 %	33	27	82 %
Nemecko (DE)	630	205	32,5 %	205 (+ 36 bývalých)	22**	~4 %*

* Maďarsko: 11 rozhovorov + 1 odpoveď v prieskume; uvedený údaj odráža kombinovanú účasť.

** Nemecko: celkovo 22 dotazníkov (16 úplne vyplnených) od súčasných a bývalých členiek Spolkového snemu

*~4 % miera odpovedí medzi súčasnými poslankyňami

Slovensko dosiahlo najvyššiu mieru účasti (82 %), čo môže odrážať jednak menší podiel poslankýň v parlamente (33 zo 150), ako aj intenzívne úsilie o oslovenie účastníčok. Česko dosiahlo podobne vysokú mieru účasti (61 % zo 67 poslankýň). Obe štúdie použili ako primárny nástroj rozhovory, ktoré zvyčajne vedú k vyššej angažovanosti elitných účastníčok než samostatne vyplňované dotazníky.

Írsko dosiahlo 34 % mieru odozvy prostredníctvom anonymného online prieskumu. Nemecký online prieskum zaznamenal mieru odozvy približne 4 % medzi súčasnými členkami parlamentu. Vzhľadom na výrazne väčšiu veľkosť cieľovej skupiny by vedenie rozhovorov výrazne prekročilo kapacity nemeckého tímu. Rozhovory však boli ponúknuté všetkým súčasným členkám nemeckého parlamentu ako alternatíva k online prieskumu. Nemecký výskumný tím si je vedomý tohto obmedzenia a zdôrazňuje, že v rámci cieľovej skupiny existuje citeľná únava z výskumov týkajúcich sa tejto témy. Vzhľadom na nízku mieru odozvy bolo možné kvantitatívne zozbierané údaje analyzovať iba kvalitatívne, konkrétne ako exploračnú a indikatívnu vzorku, nie ako reprezentatívnu vzorku. Miera účasti v Maďarsku bola výrazne ovplyvnená politickými faktormi: zatiaľ čo poslankyne opozície sa zapájali ochotnejšie, poslankyne spriaznené s vládou vo veľkej miere odmietli, odložili alebo stiahli svoju účasť po počiatočnom súhlase. Výskumný tím konštatuje, že táto asymetria sama osebe odráža politicky citlivú povahu rodovo podmieneného politického násilia v súčasnom inštitucionálnom prostredí Maďarska. Vo všetkých piatich štúdiách bola zaznamenaná absencia odpovedí od poslankýň z niektorých politických strán alebo poslaneckých klubov. Česká a maďarská správa podrobne rozoberajú účasť na úrovni politických strán, zatiaľ čo Slovensko zámerne vynechalo informácie o stránickej príslušnosti zo zverejnenej analýzy, aby chránilo identitu respondentiek.

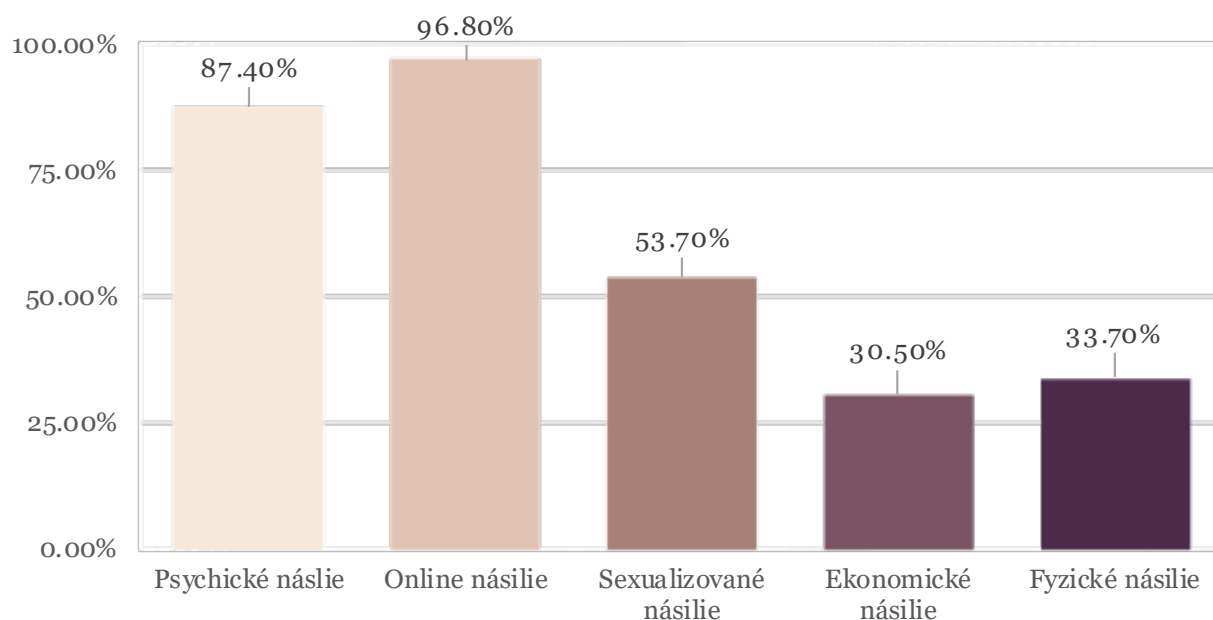
⁷ V krajinách s dvojkomorovým parlamentným systémom sa komparatívna správa zameriava výlučne na dolné komory parlamentu.

Hlavné zistenia

Komparatívne zistenia v piatich zúčastnených krajinách ukazujú, že rodovo podmienené násilie voči političkám je rozšírené a má viacero vzájomne prepojených foriem. Hoci sa výskyt a intenzita jednotlivých foriem násilia v krajinách líšia, údaje jednotne ukazujú, že násilie predstavuje významnú prekážku plnej a rovnocennej účasti žien v politike. Skúsenosti opísané respondentkami ďalej naznačujú, že tieto formy násilia sa často prekrývajú, vzájomne sa posilňujú a zintenzívňujú v obdobiach zvýšenej verejnej viditeľnosti, ako sú volebné kampane, parlamentné debaty alebo vystúpenia v médiách.

Graf 1 sumarizuje výskyt piatich hlavných foriem rodovo podmieneného násilia, ktorému čelia poslankyne v skúmaných krajinách (Česko, Írsko, Maďarsko, Slovensko): psychické násilie, online násilie, sexualizované násilie, ekonomické násilie a fyzické násilie. Zistenia ukazujú, že rodovo podmienené násilie nie je izolovaným alebo okrajovým javom, ale všadeprítomným a štrukturálnym rysom politickej účasti žien vo všetkých krajinách zahrnutých do výskumu.

Graf 1: Skúsenosti s rôznymi formami rodovo podmieneného násilia

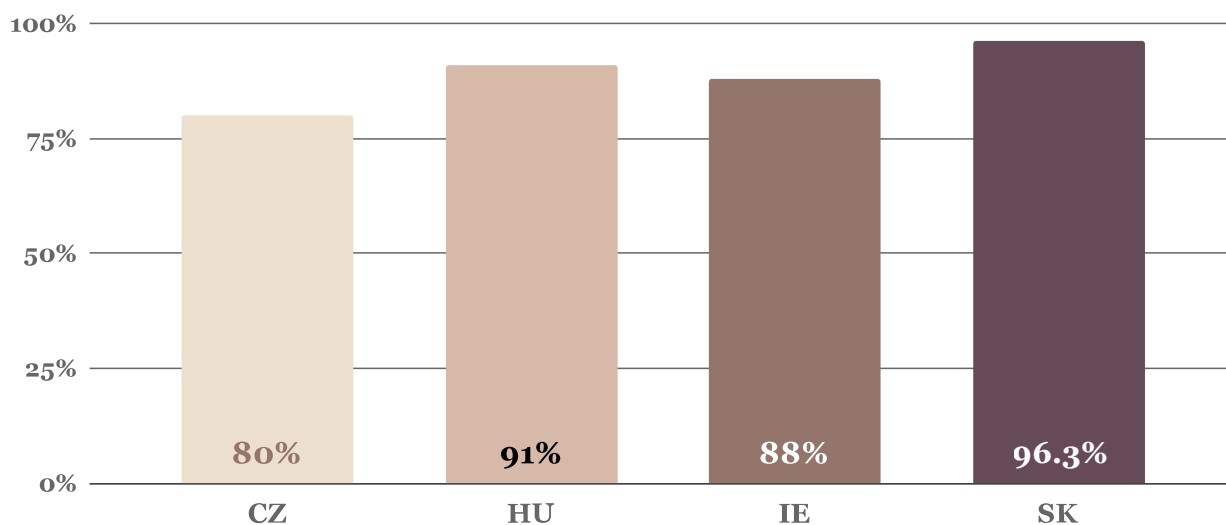
Online násilie sa javí ako celkovo najrozšírenejšia forma, ktorú zažilo až 96,8 % respondentiek v štyroch kvantitatívne porovnateľných krajinách. Psychické násilie nasleduje tesne za ním s 87,4 %, čo naznačuje, že verbálne napádanie, vyhrážky, zastrašovanie a ponižujúce zaobchádzanie tvoria takmer univerzálny aspekt skúseností političiek. Sexualizované násilie zažilo 53,7 % respondentiek, zatiaľ čo fyzické násilie postihlo 33,7 %. Hoci je ekonomické násilie s 30,5 % najmenej rozšírenou kategóriou, napriek tomu predstavuje významnú formu vylúčenia, ktorá priamo podkopáva schopnosť žien vykonávať svoj politický mandát.

Psychické násilie

Kategória rodovo podmieneného psychického násilia zahŕňa rôzne formy: sexistické alebo sexualizované poznámky, zverejňovanie ponižujúcich alebo sexualizovaných obrázkov, zastrašujúce alebo obťažujúce správanie, vrátane verbálnych útokov a vyhrážok násilím.

Graf 2 znázorňuje prevalenciu psychického násilia – vo všetkých formách – voči poslankyniam v Českej republike, Maďarsku, Írsku a na Slovensku a ukazuje konzistentne vysokú úroveň vo všetkých štyroch krajinách.

Graf 2: Prevalencia psychického násilia (všetky formy) v príslušných krajinách

Najvyššia prevalencia psychického násilia je zaznamenaná na Slovensku, kde dosahuje až 96 %, a najnižšia v Českej republike s mierou 80 %, pričom Maďarsko a Írsko dosahujú 91 % a 88 %. Táto prevalencia ukazuje, že skúsenosti s psychickým násilím sú časté vo všetkých štyroch krajinách, a je to v súlade aj s nemeckými kvalitatívnymi údajmi. Respondentky uvádzajú časté verbálne útoky alebo zastrašujúce správanie na sociálnych sieťach, ale aj v osobných interakciách, páchané cudzími ľuďmi na verejných priestranstvách alebo kolegami v priestoroch parlamentov. Mnohé uvádzajú, že frekvencia a intenzita násilia sa zvyšuje po verejných udalostiach, ako je účasť v diskusiách, na tlačových konferenciách alebo počas politických kampaní.

*„Na stánok počas kampane prišiel človek, odtrhol mi hlavu z letáku a zjedol ju pred mnou. To vás vystraší. Alebo ma napadla skupina cyklistov a hovorili, že síce som možno „sexbomba“, ale som hlúpa, lebo bránim určitých ľudí.“ – **respondentka z Česka***

*„Poslali na mňa tajnú službu, aby ma zlomili.“ – **respondentka z Maďarska***

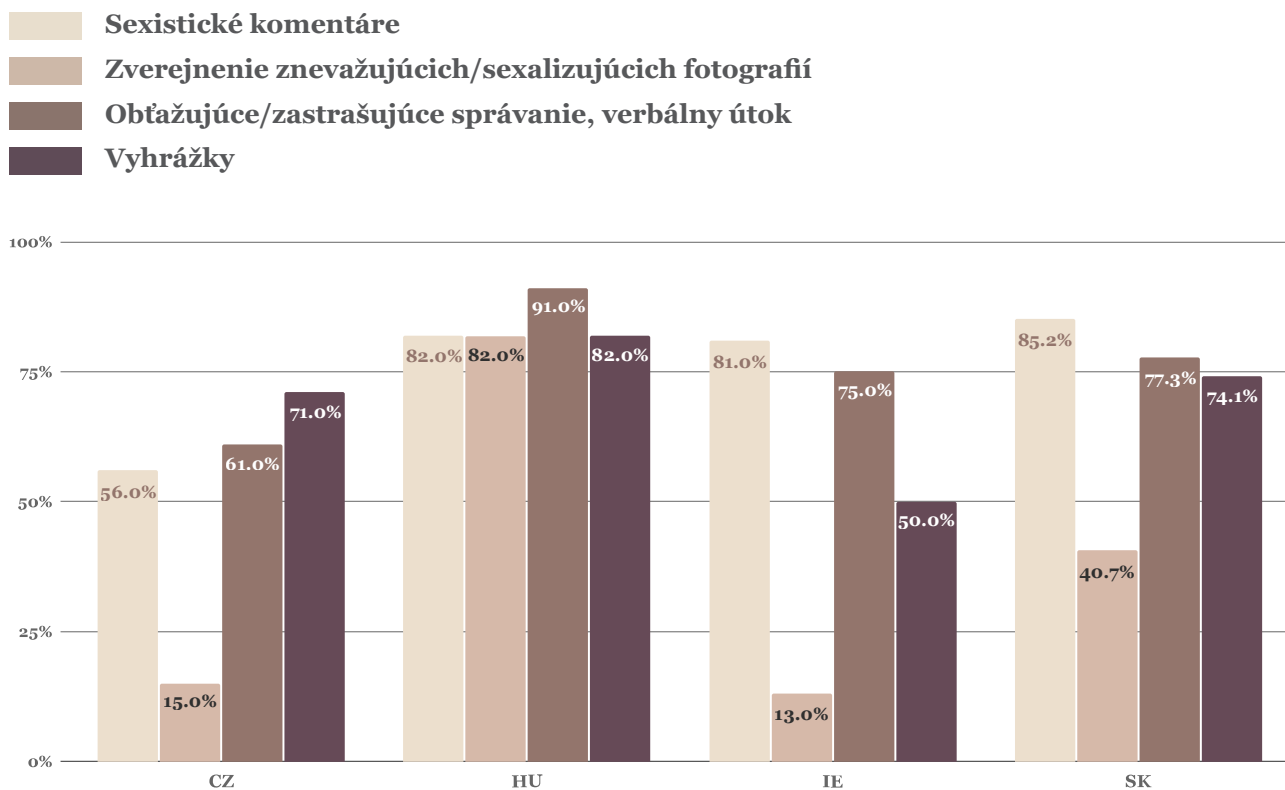
„Špeciálne teda po voľbách sa to ukazovalo, že určite som musela spraviť to alebo to, aby som sa tam dostala, lebo však som žena. Čiže tieto poznámky áno. A tu musím povedať, že zažil si to dokonca aj môj syn, ktorému niekto na dvore z jeho kamarátov povedal, že doma sa rodičia rozprávali o tom, že citujem, že tvoja mamka určite dobre fajčí [predsedovi strany], lebo v poslednom čase je všade.“

*– **respondentka zo Slovenska***

Graf 3 analyzuje prevalenciu rôznych foriem psychického násilia v štyroch krajinách. V priemere sú sexistické alebo sexualizované poznámky spolu so zastrašujúcim alebo obťažujúcim správaním najbežnejšou formou psychického násilia, ktorú zažíva v priemere 71,6 % respondentiek vo všetkých štyroch krajinách. Treťou najčastejšou formou psychického násilia sú vyhrážky násilím, zažíva ich 69,5 % respondentiek vo všetkých štyroch krajinách.

Respondentky sú často terčom sexistických alebo sexualizovaných poznámok od cudzích ľudí, najčastejšie na internete, ale aj od kolegov v parlamente.

Graf 3: Skúsenosti s rôznymi formami psychického násilia v jednotlivých krajinách

V jednotlivých krajinách viaceré respondentky uvádzali všeobecnú normalizáciu a akceptáciu sexistických poznámok a správania, najmä v prostredí a v politických stranách, kde dominujú muži. Podobne takmer všetky opýtané poslankyne v Nemecku uviedli, že sa stali terčom sexistických alebo sexualizovaných poznámok. Poslankyne vo veku do 40 rokov, dokonca túto formu psychického násilia zažili všetky.

„V [online] komentároch, ako napríklad: Nieкто by ma mal znásilniť, aby sa otestovalo, či by som aj naďalej podporovala takzvanú humanitárnu politiku voči utečencom. Možno sa potom zastavia aj predstavitelia krajnej pravej, aby ma navštívili.” – respondentka z Nemecka

„A potom sú tam, samozrejme, aj vyjadrenia rôzneho typu, či už od kolegov poslancov, alebo či je to koalícia alebo opozícia, je úplne jedno. Sú to najmä starší muži, ktorí majú poznámky na to, ako vyzerám, ako pôsobím, aká by som asi bola v posteli, aké mám ústa a podobné veci.”

–respondentka zo Slovenska

Maďarsko vykazuje najvyššiu mieru všetkých foriem psychického násillia, najmä zastrašujúceho alebo obťažujúceho správania (91 %), pričom všetky ostatné kategórie dosahujú 82 %. Tieto zistenia poukazujú na všeobecne zastrašujúce prostredie pre opýtané poslankyne. Slovensko takisto vykazuje znepokojivo vysokú prevalenciu všetkých foriem, s výnimkou zverejňovania ponižujúcich alebo sexualizovaných fotiek a obrázkov, ktorá dosahuje 40 %. Zverejňovanie ponižujúcich alebo sexualizovaných obrázkov je tiež najmenej rozšírené v Českej republike (15 %) aj v Írsku (13 %).

V Nemecku opýtané poslankyne niekoľkokrát uviedli odkazy na tradičné rodové roly ako vysvetlenie útokov, čo poukazuje na silnú pretrvávajúcu stereotypizáciu ženskej rodovej roly a semiotické násillie:

*„Často ma označovali za neschopnú a hlúpu, často s odkazom na to, že som žena“[...] „Potrebujeme ženy, ale určite nie vo vedúcich pozíciách. Svet je mužský a vždy bude. Písomne mi tiež povedali, že by som sa mala vrátiť do kuchyne a variť pre svojho manžela.“ – **respondentka z Nemecka***

Pokiaľ ide o vyhrážky násillím, respondentky vo všetkých opýtaných krajinách uvádzali, že ich rodiny, konkrétne rodičia alebo deti, sú častým terčom páchatel'ov.

*„Keď som bola tehotná, jeden poslanec parlamentu povedal, že on má rád tehotné, že tie najradšej oplodňuje. (...) Sú tu aj nejaké také sexistické vtípky a neviem ich teraz reprodukovať, ale proste je to taký bežný žargón niekedy aj veľmi konzervatívnych poslancov, nevynímajúc KDH.“ – **respondentka zo Slovenska***

*„Například v čase, keď sa diskutovalo o prípade znásilneného dievčata (...) migrantom, mi ľudia písali, že mne a mojej dcére prajú znásilnenie ‚černochoť‘. Stávalo sa to veľmi často.“ – **respondentka z Česka***

„Na Instagrame mi pravidelne posielajú obrázky mužských genitálií“ a

*„Niektó dokonca vytvoril falošný pornografický obsah v mojom mene.“ – **respondentka z Maďarska***

V Nemecku sa vyhrážky ublížením rozšírili dokonca aj na domáce zvieratá a celkovo priamo proti poslankyni, rodine alebo priateľom a nahlásili ich všetky poslankyne do 40 rokov a takmer všetky poslankyne všetkých vekových kategórií.

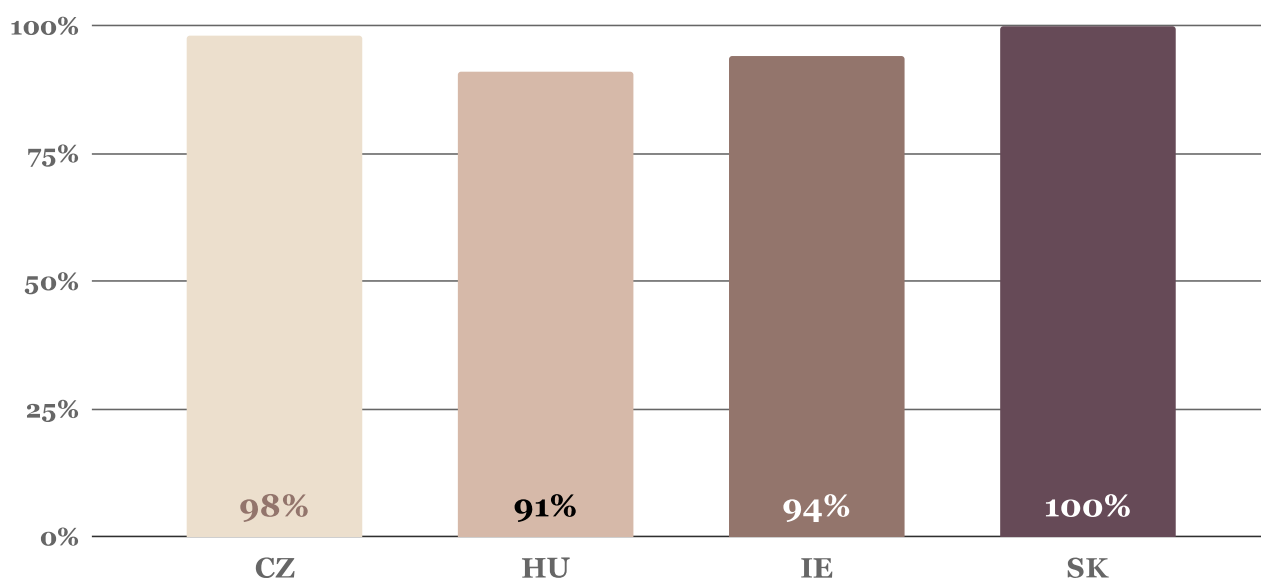
*„Jedného dňa sa ku mne priblížil účastník jednej z [...] demonštrácií [...], keď som sedela na balkóne, a spýtal sa ma, či je tá mačka moja, či ju mám rada a čo by sa stalo, keby sa tá mačka už nevrátila domov. Vnímala som to ako vyhrážku, že mi zabije mačku.“ – **respondentka z Nemecka***

Online násilie

Online násilie zahŕňa nenávistné komentáre alebo vyhrážky pod príspevkami na sociálnych sieťach, nenávistné komentáre alebo vyhrážky vo forme súkromných správ, e-mailov alebo listov, zverejňovanie ponižujúcich alebo sexualizovaných fotografií, alebo videí (skutočných alebo upravených) na sociálnych sieťach a zverejňovanie osobných údajov (doxxing).

Graf 4 znázorňuje prevalenciu online násilia – v akejkoľvek forme – voči politickým v Českej republike, Maďarsku, Írsku a na Slovensku a ukazuje konzistentne vysokú úroveň vo všetkých štyroch krajinách. Údaje za Nemecko nie sú zahrnuté, pretože zistenia z prieskumu medzi poslankyňami Spolkového snemu nie sú reprezentatívne.

Graf 4: Prevalencia online násilia (všetky formy) v jednotlivých krajinách

Slovensko vykazuje absolútnu mieru vystavenia online násiliu, kde všetkých 100 % respondentiek uviedlo skúsenosť s online násilím. Česko tiež dosahuje mimoriadne vysokú mieru na úrovni 98 %, a Írsko v miere 94 %. Maďarsko, hoci mierne nižšie, stále zaznamenáva výraznú hodnotu 91 %.

Hoci medzi krajinami existujú určité rozdiely, sú relatívne malé a všetky čísla presahujú 90 %, čo naznačuje, že online násilie je takmer všadeprítomným javom vo všetkých štyroch krajinách. Všetky političky, ktoré boli v Nemecku v tejto veci oslovené, uviedli, že v priebehu výkonu verejnej funkcie dostávali nenávistné komentáre alebo dokonca vyhrážky v online priestore.

Graf poukazuje na online násilie ako na všadeprítomný a rozšírený problém, ktorý postihuje veľkú väčšinu respondentiek v každej krajine, pričom obzvlášť akútna miera výskytu bola zaznamenaná na Slovensku a v Českej republike.

„Pre mňa je Facebook pravdepodobne najhorší, hoci veľkú časť tvoria umelo vytvorené profily a trollovia. Najodpornejšie komentáre od skutočných ľudí sa objavujú na platforme X, ale najväčší objem a frekvencia útokov je na Facebooku. (...) Zakaždým, keď sa objavím v televízii alebo sa zdieľa video z môjho prejavu v parlamente, dostávam niekoľko takýchto e-mailov a súkromných správ.”
– **respondentka z Česka**

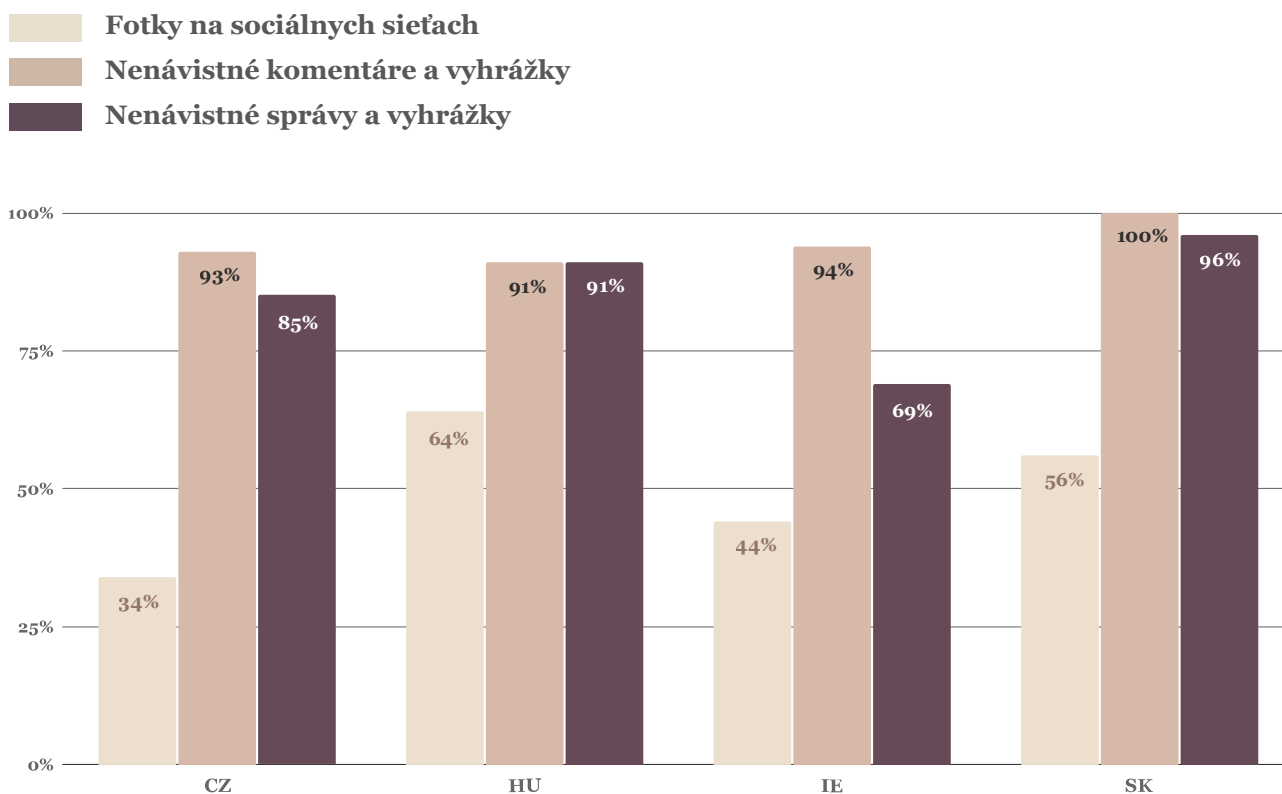
„Nárast útokov súvisí s momentom, keď si dezinformačná scéna vyberie konkrétne političky. Zdieľajú váš obsah vo svojich skupinách a potom to všetko príde na vás. Moderovanie nenávistných komentárov mi kedysi zaberalo niekoľko hodín denne. Považujem to za dôležité, aby môj obsah nebol ‚prevzatý‘ inde, ale časovo ma to obmedzuje. Väčšina agresie sa odohráva v online priestore. Tí politici vám do očí nič nepovedia, v pléne sa správajú slušne, ale potom vás na sociálnych médiách ‚predhodia davu‘.“ – **respondentka z Česka**

„Napríklad niečo zverejním na sociálnych sieťach a oni si to vyzdieľajú v nejakých svojich trolích skupinách a potom všetci sa niekam nahrnú a začnú tomu človeku nadávať, čiže je to ako keby do istej miery koordinované niekedy.“ – **respondentka zo Slovenska**

„Dobre, tak čítam: chamrad', lenivá, hlúpa, ty si hanba Slovenska, Sorošová, zvrhlá žena, úbožiačka, si kvičiaca piča, zberba, liberálny hnoj, rakovina, toto je čo za príšeru, trepeš pičoviny, a ešte opičie stádo, chamrad', odpad spoločnosti, plieseň a otlak [sic!] národa, nevieš, čo rozprávaš, chudera, zalez už niekam, dúhová sračka, kakaový venček.“ – **respondentka zo Slovenska**

Graf 5 zobrazuje prevalenciu rôznych foriem online násilia, s ktorými sa stretávajú poslankyne v Českej republike, Maďarsku, Írsku a na Slovensku, so zameraním na tri kategórie: fotografie zdieľané na sociálnych sieťach, nenávistný obsah/vyhrážky v komentároch a nenávistný obsah/vyhrážky obdržané prostredníctvom priamych správ (DM).

Graf 5: Prevalencia rôznych foriem online násilia v jednotlivých krajinách

Spoločným prvkom vo všetkých krajinách je, že nenávistný obsah a vyhrážky v komentároch sú najrozšírenejšou formou online násilia. Slovensko zaznamenáva najvyššiu úroveň na úrovni 100 %, tesne za ním nasleduje Írsko s 94 %, Česko s 93 % a Maďarsko s 91 %. Nemecko vo svojom výskume zaznamenalo podobné trendy. To naznačuje, že verejné online priestory, ako sú sekcie komentárov, sú primárnym zdrojom násilia vo všetkých piatich krajinách.

Skúsenosti s nenávistným obsahom a hrozbami prostredníctvom priamych správ sú tiež rozšírené, hoci celkovo o niečo nižšie ako v prípade verejných komentárov. Slovensko opäť vykazuje najvyššiu prevalenciu, približne 96 %, nasleduje Maďarsko s 91 % a Česko s 85 %, zatiaľ čo Írsko vykazuje výrazne nižšiu mieru, približne 69 %. Väčšina účastníčok prieskumu v Nemecku uviedla, že dostala súkromné nenávistné správy, urážky alebo hrozby, napríklad prostredníctvom e-mailu alebo priamej správy. To naznačuje, že hoci sú súkromné kanály významným vektorom zneužívania, medzi krajinami existujú väčšie rozdiely.

Zverejnenie sexistických alebo sexualizujúcich fotografií na sociálnych sieťach je formou online násilia, ktorú respondentky zažívajú najmenej, hoci stále postihuje ich značnú časť. Maďarsko vykazuje najvyššiu úroveň (64 %), nasleduje Slovensko (56 %), Írsko (44 %) a Česko (34 %). Niektoré z opýtaných nemeckých poslankyň uviedli, že im boli zaslané obrázky genitálií. Okrem toho približne jedna z troch nemeckých respondentiek má skúsenosť so zverejnením jej fotografie s ponižujúcim alebo sexualizovaným podtónom. Hoci je obťažovanie prostredníctvom fotografií a obrázkov menej časté ako verbálne obťažovanie a útoky, výsledky naznačujú, že naďalej zostáva významným problémom.

Výsledky všeobecne poukazujú na to, že verbálne obťažovanie v textovej forme, najmä vo verejných online priestoroch, predstavuje dominantnú formu online násilia, pričom významný podiel majú aj súkromné správy. Útoky a násilie súvisiace s obrazovým materiálom sú síce menej rozšírené, no napriek tomu sa dotýkajú značného počtu respondentiek, čo zdôrazňuje mnohostranný charakter online zneužívania vo všetkých piatich krajinách.

Ako sa uvádza v správe o Írsku:

„Jedna účastníčka uviedla, že formy násilia a napádania, ktorým je vystavená online, sú príliš početné na to, aby ich bolo možné podrobne opísať, a siahajú od sexistických komentárov o tom, ako sa dostala do politickej funkcie, až po označovanie za ignorantskú, hlúpu, skorumpovanú, zaujatú, hlúpu, zbytočnú, nežiaducu vo vláde...” a „Jedna účastníčka vyjadrila presvedčenie, že súkromný charakter online zneužívania ešte viac posilňuje pocit beztrestnosti zo strany páchatel’ov.”

„Niektorí dokonca vytvorili falošný pornografický obsah v mojom mene.”

– **respondentka z Maďarska**

„Vyhrážky smrťou v online médiách: ‚Zavesia ma’, ‚mali by nás znásilniť’, toto sa stalo každému.”

– **respondentka z Maďarska**

„Zakaždým, keď zverejním niečo o rovnosti alebo ženských otázkach, som bombardovaná mizogýnymi komentármi. Už ich proste nečítam.”

– **respondentka z Nemecka**

„Neustále mi posielajú fotky penisov alebo žiadosti o rande. Pod príspevkami som tiež dostávala komentáre o mojom vzhľade alebo nevhodné ‚komplimenty’, pokiaľ išlo o profesionálny obsah.”

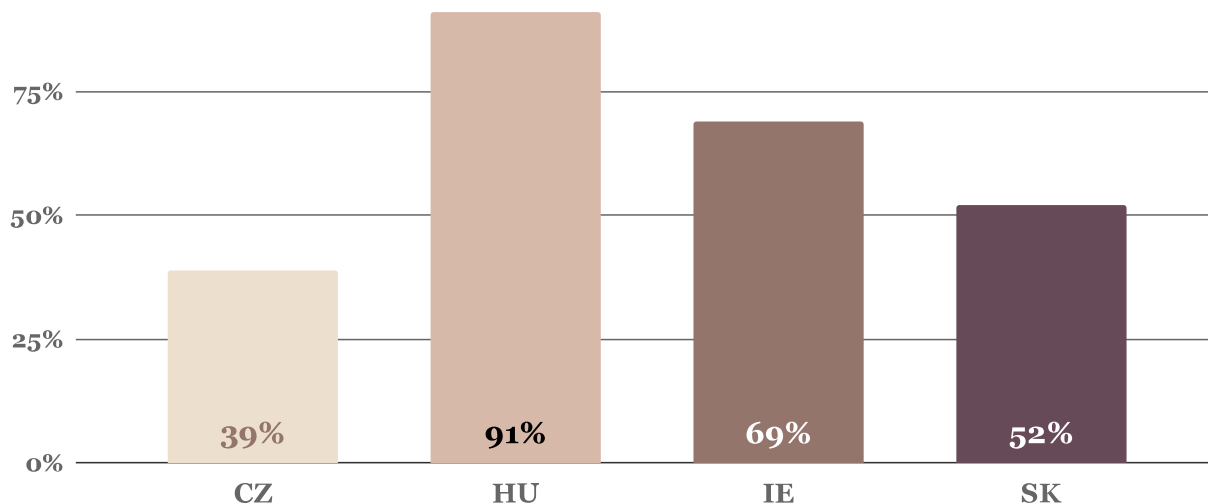
– **respondentka z Nemecka**

Sexualizované násilie

Sexualizované násilie zahŕňa sexuálne obťažovanie (sexuálne poznámky alebo vtipy, sexuálne návrhy, nežiaduce pozvania alebo nežiaduce dotyky) a sexuálne násilie (nátlak na sexuálne akty, činnosti alebo znásilnenie).

Graf 6 sumarizuje celkovú prevalenciu sexualizovaného násillia (v akejkoľvek forme) v Českej republike, Maďarsku, Írsku a na Slovensku a odhaľuje jasné rozdiely v skúsenostiach medzi týmito štyrmi krajinami.

Graf 6: Prevalencia sexualizovaného násillia (všetky formy) v jednotlivých krajinách

Maďarsko zaznamenáva zďaleka najvyššiu prevalenciu, pričom 91 % respondentiek uvádza skúsenosť so sexualizovaným násillím. To naznačuje takmer univerzálnu skúsenosť so sexualizovaným násillím medzi respondentkami. Nasleduje Írsko s podstatne nižšou, hoci stále vysokou mierou 69 %, čo naznačuje, že viac ako dve tretiny respondentiek uvádzajú, že zažili nejakú formu sexualizovaného násillia. Slovensko vykazuje mierne nižšie číslo, a to 52 %. Česko vykazuje najnižšiu prevalenciu, a to 39 %, hoci to stále predstavuje značnú časť respondentiek. Nemecký výskum zistil, že nepriateľské prostredie s prvkami sexualizácie, ako napríklad sexuálne obťažovanie a sexualizované vyhrážky, je opakujúcim sa prvkom každodenného politického života poslankyň. Spomedzi opytovaných poslankyň vo veku do 40 rokov viac ako dve tretiny zažili nepriateľské sexualizované poznámky a správanie.

Výsledky ukazujú, že sexualizované násilie je rozšíreným problémom vo všetkých krajinách, s obzvlášť vysokou prevalenciou v Maďarsku a Írsku. Rozdiely medzi krajinami môžu poukazovať na rozdiely v spoločenskom kontexte, v postupoch pri nahlasovaní násillia, povedomí alebo prežitých skúsenostiach, vo všetkých prípadoch však čísla naznačujú významnú a znepokojujúcu úroveň sexualizovaného násillia. Skúsenosti žien boli sprostredkované v rozhovoroch a cez odpovede v prieskume.

„Mám proti tomu námietky, ale už si to ani nevšímam. Bohužiaľ som si na to tak zvykla, že sa tým nezaobieram. Alebo sa s tým niekedy vyrovnávam tak, že som ešte tvrdšia ako tá daná osoba. (...) [Kolega poslanec] sa ma dotkol pod tričkom a dostal facku.” – respondentka z Česka

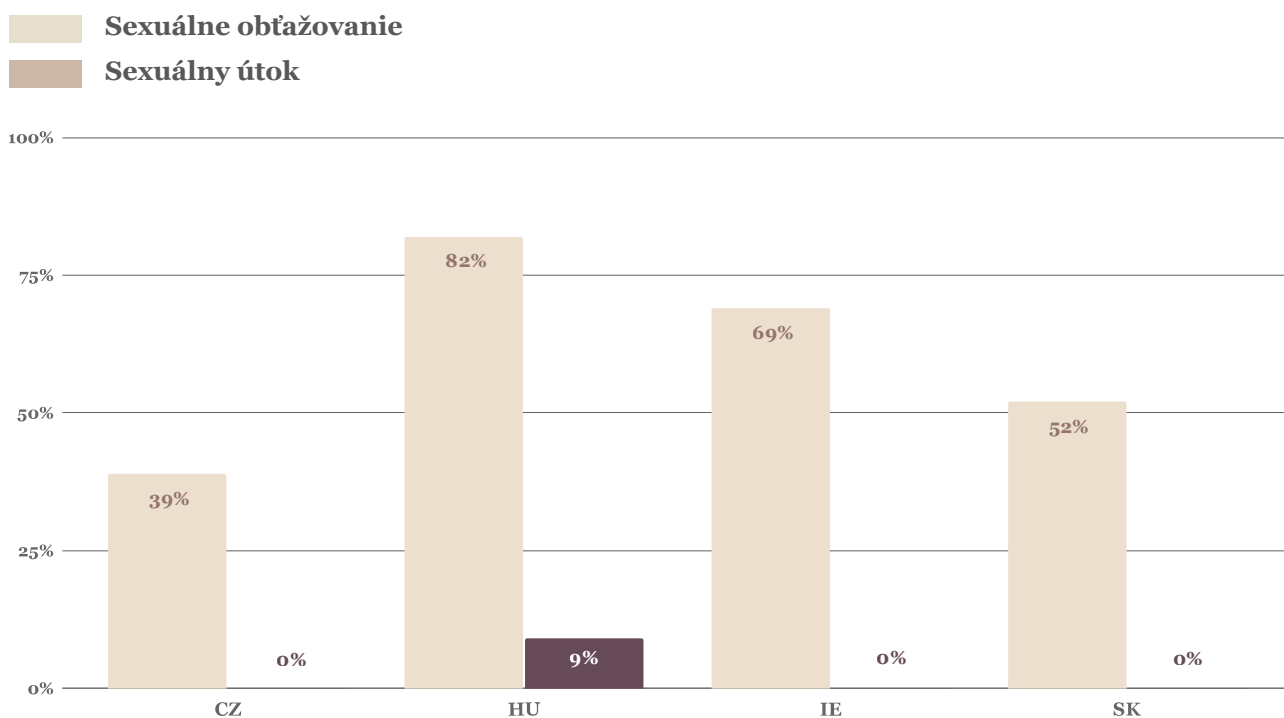
*„Potom sú tu desiatky správ typu: „Jedného dňa ťa aj tak ošukám, viem, že si kurva.””
– respondentka z Česka*

„Stalo sa mi párkrát, že som niekoho len stretla na nejakom výjazde a potom mi ten dotýčny pán začal písať nevhodné správy, ktoré začali možno len nevinne, ale naozaj potom skĺzli do takého obťažovania, že dokonca mi boli zasielané aj nevhodné fotografie pohlavných orgánov a podobne. Stalo sa mi to, myslím, že trikrát.” – respondentka zo Slovenska

„Nežiaduce komentáre o mojom vzhľade, ktoré sa vlastne stávali pravidelne, zakaždým, keď sme sa stretli (...) začal mi hovoriť, ako sexy vyzerám v nejakom videu (...).” – **respondentka zo Slovenska**

Graf 7 ukazuje prevalenciu dvoch foriem sexualizovaného násillia – sexuálneho obťažovania a nútených sexuálnych aktov/pohlavného styku.

Graf 7: Prevalencia rôznych foriem sexualizovaného násillia v jednotlivých krajinách

Sexuálne obťažovanie je vo všetkých krajinách hlásené v porovnaní s nútenými sexuálnymi aktmi v podstatne vyššej miere. Iba Maďarsko hlási skúsenosti s vynútenými sexuálnymi aktmi/pohlavným stykom s podielom 9 % a zaznamenáva aj najvyššiu prevalenciu sexuálneho obťažovania, pričom 82 % respondentiek uviedlo takéto skúsenosti. Nasleduje Írsko s 69 %, Slovensko s 52 % a Česko s podstatne nižším podielom 39 %. V Nemecku takmer polovica z 15 političiek, ktoré odpovedali na túto otázku, uviedla, že vo svojej úlohe zákonodarkýň zažili správanie, ktoré považovali za sexuálne obťažovanie.

Výrazný rozdiel medzi týmito dvomi kategóriami naznačuje, že zatiaľ čo sa zdá, že sexuálne obťažovanie je v rôznej miere pomerne rozšírené, skúsenosti s vynútenými sexuálnymi aktmi sú buď výrazne menej časté, nepriznané, alebo nie sú v týchto piatich krajinách zaznamenávané rovnakým spôsobom.

Výsledky celkovo poukazujú na dva kľúčové trendy: po prvé, že sexuálne obťažovanie je rozšíreným problémom vo všetkých krajinách, hoci s výraznými národnými rozdielmi. Po druhé, že odhalenie závažnejších foriem sexuálneho násillia je v tomto výskume minimálne, pričom Maďarsko sa opäť mierne líši od ostatných krajín.

„Povedali mi, že by ma mali znásilniť...”, „Som kurva.” – **respondentka z Maďarska**

„Na Instagrame mi pravidelne posielajú obrázky mužských genitálií.” – **respondentka z Maďarska**

„Je to tak bežné – môže to byť nenápadná narážka, nežiaduce dotyky alebo komentáre k fyzickému vzhľadu.” – **respondentka z Írska**

„Kultúra ‚chlapáckeho‘ správania so sexistickými komentármi... [ktorá]... by sa dnes mala jednoducho považovať za neprijateľnú vo všetkých ohľadoch.“ – **respondentka z Írska**

„[...] kolega z mojej parlamentnej skupiny mi tiež adresoval sexistické poznámky; napríklad keď zdvihol niečo zo zeme vedľa mňa, povedal, že záleží na mojej sukni, či sa mu podarí nepozrieť sa pod ňu.“ – **respondentka z Nemecka**

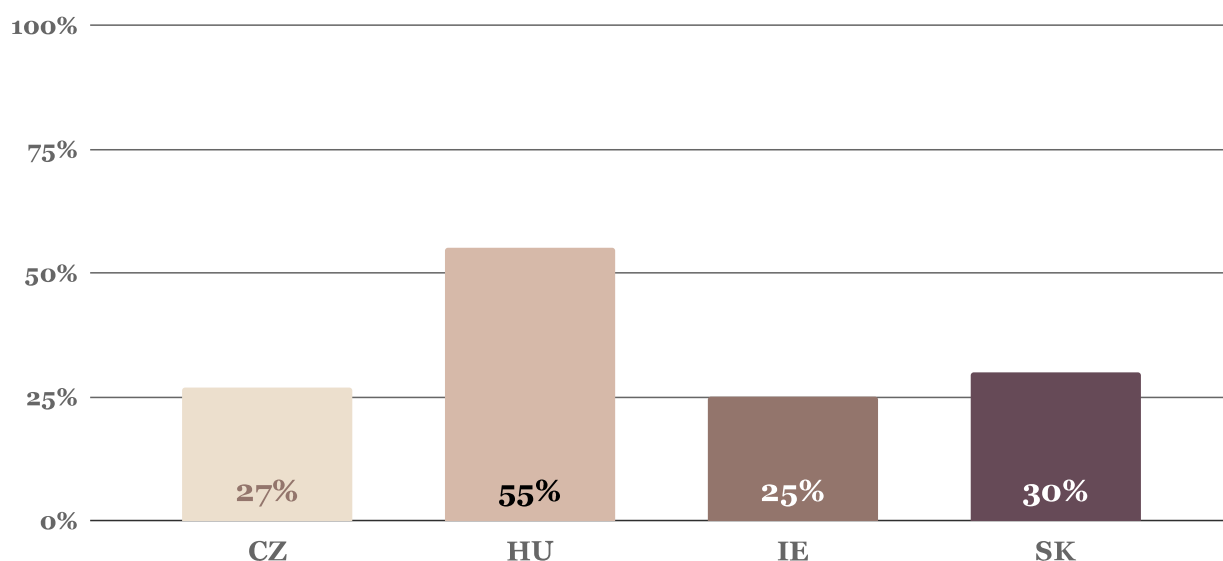
Ekonomické násilie

Analytici a analytičky politického násillia majú tendenciu považovať ekonomické násilie za sekundárny jav: menej viditeľný a s menšou pravdepodobnosťou, že vyvolá spoločenskú pozornosť, a ťažšie dokázateľný ako fyzický útok alebo online obťažovanie. Nie je preto prekvapujúce, že na základe komparatívnych údajov ide o najmenej rozšírenú z piatich skúmaných foriem násillia. Graf 1 ukazuje, že ju zažilo 30,5 % respondentiek, v porovnaní s 96,8 % v prípade online násillia, 87,4 % v prípade psychického násillia, 53,7 % v prípade sexualizovaného násillia a 33,7 % v prípade fyzického násillia. Tento nízky údaj je však zavádzajúci. Politické dôsledky ekonomického násillia sa kvalitatívne líšia od ostatných foriem: zatiaľ čo psychické alebo online násilie poškodzuje predovšetkým danú osobu, ekonomické násilie priamo narúša podmienky na výkon parlamentného mandátu.

Poslankyňa, ktorej je odoprené slovo v pléne, nemá prístup k informáciám, nedostáva finančné prostriedky na kampaň, na ktoré má nárok, alebo ktorej kancelária je vyplienená, utrpí ujmu nielen na svojej dôstojnosti, ale aj na zastupiteľskej funkcii. V tomto zmysle je ekonomické násilie jedným z najúčinnjších nástrojov politického vylúčenia, ticho a vytrvalo zužuje manévrovací priestor poslankyň a vytvára zraniteľnosť, ktorá znižuje ich odolnosť voči všetkým ostatným formám násillia.

Graf 8 predstavuje údaje o prevalencii v štyroch krajinách zahrnutých do porovnania a odhaľuje výrazné rozdiely. Maďarsko je nápadné prevalenciou 55 % – takmer dvojnásobkom oproti 30 % zaznamenaným na Slovensku a viac ako dvojnásobkom oproti údajom za Česko (27 %) a Írsko (25 %). Hoci zistenia z Nemecka nie sú reprezentatívne a týkajú sa takmer výlučne vandalizmu, približne každá tretia opýtaná poslankyňa sa musela vysporiadať s útokmi na svoj profesionálny majetok a zdroje.

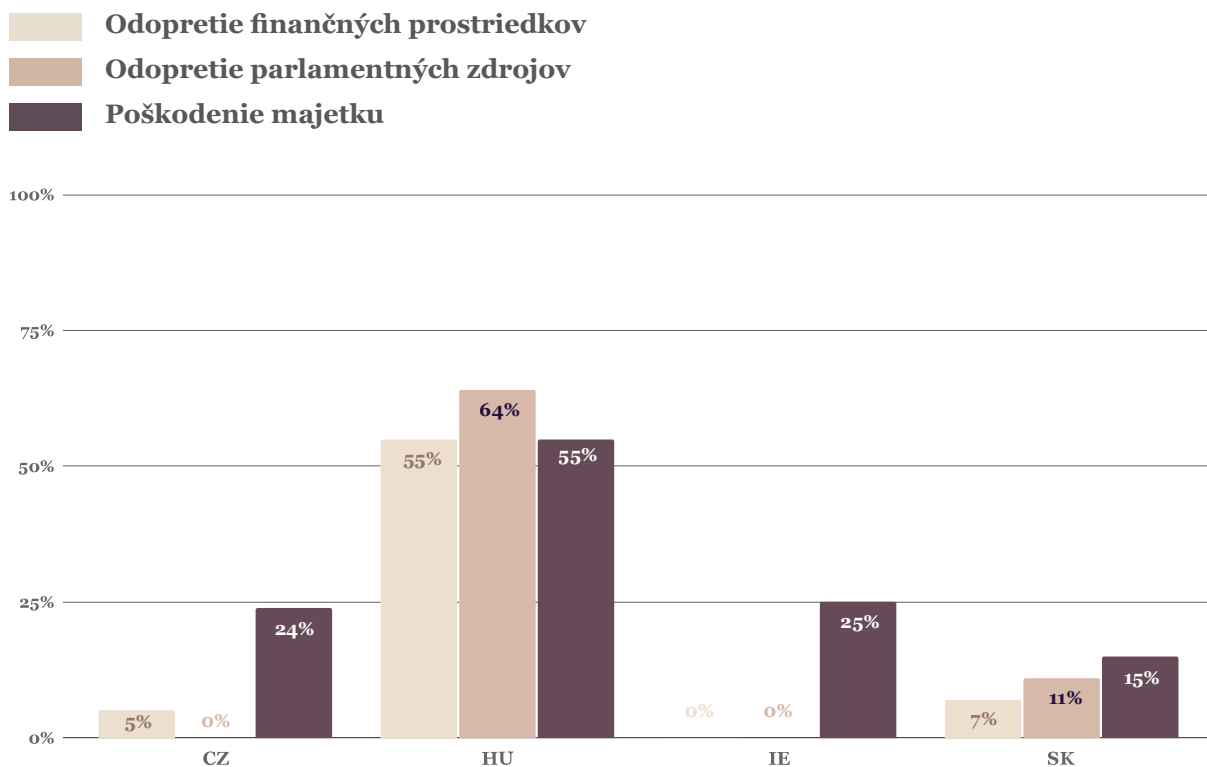
Graf 8: Prevalencia ekonomického násillia (v akejkolvek forme) v príslušných krajinách

Samotné výsledky v rámci reprezentatívnejších zistení si vyžadujú interpretáciu: najvyššia prevalencia sa nevyskytuje v krajine, ktorá vysiela do parlamentu najviac žien, ale v tej, ktorá má najkoncentrovanejšie inštitucionálne mocenské štruktúry. Ekonomické násilie politickú nerovnosť nielen sprevádza – do značnej miery ju aj vytvára.

Graf 9 ďalej dokresľuje obraz realitu ekonomického násillia prostredníctvom rozdelenia prevalencie jednotlivých foriem. Skúmajú sa tri: odopretie finančných zdrojov, odopretie parlamentných zdrojov a poškodenie alebo zničenie majetku. Práve toto rozdelenie najviac ozrejmjuje skutočnú povahu tohto javu.

Graf 9: Skúsenosti s rôznymi formami ekonomického násillia v jednotlivých krajinách

Z výsledkov vyplývajú dva kvalitatívne odlišné mechanizmy, ktoré síce oba patria do koncepčného rámca ekonomického násillia, ale fungujú na základe odlišnej logiky. Prvým je inštitucionálne odopieranie zdrojov: úmyselné obmedzenie alebo odopretie prístupu k parlamentným a vnútrostraníckym zdrojom. Táto forma je najzávažnejšia v Maďarsku: 55 % respondentiek zažilo odopretie finančných zdrojov a 64 % odopretie parlamentných zdrojov. Tieto čísla výrazne prevyšujú údaje z iných krajín – v Českej republike je odopieranie finančných zdrojov na úrovni 5 % a odopieranie parlamentných zdrojov na nule; v Írsku sú obe hodnoty nulové. Na Slovensku je odopieranie inštitucionálnych zdrojov prítomné, ale v menšej miere: 7 % respondentiek boli odopreté finančné zdroje a 11 % parlamentné zdroje. Kvalitatívne rozhovory jasne ukazujú, že v Maďarsku nejde o náhodné alebo ojedinelé prípady, ale o cielené a koordinované konanie: blokovanie prístupu k parlamentnému vystúpeniu, bránenie v žiadostiach o informácie, zadržiavanie platov zamestnanectva a systematické odopieranie pozícií vo výboroch a prístupu k médiám spoluvytvárajú podmienky, v ktorých je výkon zastupiteľského mandátu takmer nemožný.

„Nedovolili mi vystúpiť v parlamente; znemožnili mi získavanie informácií. Zadržali tiež výplaty mojich zamestnancov. To už bolo vydieranie a nátlak.” – respondentka z Maďarska

Slovenské obmedzovanie inštitucionálnych zdrojov, hoci v menšej miere, sa prejavuje v rovnako výpovedných prípadoch. Jeden z najvýraznejších prípadov sa týka poslankyne, ktorej zabránili cestovať s delegáciou na plenárne zasadnutie Parlamentného zhromaždenia Rady Európy na základe procedurálnych dôvodov, ktoré

sa nevzťahovali na ostatných členov parlamentu. Tento prípad presne ukazuje, ako sa inštitucionálne pravidlá môžu stať nástrojmi vylúčenia, ak sa uplatňujú selektívne a na základe rodu.

*„Moja cesta bola opakovane zamietnutá s odôvodnením, že nechcú, aby opozičná poslankyňa cestovala sama a potrebujú, aby poslanci koalície zostali v parlamente.” – **respondentka zo Slovenska***

Kvalitatívny materiál dostupný z Nemecka, ktorý síce nie je štatisticky reprezentatívny kvôli metodológii založenej na dotazníkoch a nízkej miere odozvy, zaznamenáva subtilnejšiu a menej viditeľnú formu inštitucionálneho odopierania zdrojov: nerovnomerné rozdelenie zdrojov na PR a komunikáciu v rámci parlamentných skupín, čo systematicky znižuje politickú viditeľnosť poslankýň bez formálneho porušenia nejakého pravidla.

*„Od oddelenia pre vzťahy s verejnosťou parlamentnej skupiny som dostávala výrazne menej podpory ako mnohé iné – napríklad pri redistribúcii tlačových správ na kanáloch parlamentnej skupiny, šírení citátov z prejavov alebo podobných veciach.” – **respondentka Nemecka***

Druhým mechanizmom je násilie na majetku: fyzická infraštruktúra, ktorá umožňuje parlamentnú prítomnosť, ako sú kancelárie, volebné materiály, plagáty či vozidlá, je vystavená deštruktívnym činom. Táto forma priamo neobmedzuje prístup k zdrojom, ale zhoršuje materiálne podmienky politickej práce a jej odradzujúci účinok zvyšuje osobnú a finančnú záťaž spojenú s udržiavaním politickej prítomnosti. Na základe výsledkov sa táto forma vyskytuje vo všetkých skúmaných kontextoch. V Maďarsku je dokonca rovnako závažná ako odopieranie inštitucionálnych zdrojov: 55 % maďarských respondentiek zažilo poškodenie alebo zničenie majetku, čo je najvyšší počet spomedzi všetkých skúmaných krajín a zodpovedá miere odopierania finančných zdrojov. Maďarsko je tak jedinou krajinou, v ktorej oba mechanizmy pôsobia súčasne a s vysokou intenzitou, čím systematicky narúšajú inštitucionálne podmienky na výkon mandátu aj fyzickú infraštruktúru zastupiteľskej práce.

V Českej republike (24 %) a v Írsku (25 %) je násilie na majetku podobne významné, ale je to jediná prítomná forma – odopieranie inštitucionálnych zdrojov sa vo výsledkoch takmer vôbec neobjavuje. Na Slovensku je poškodenie majetku zriedkavejšie (15 %), ale vyskytuje sa spolu s odopieraním inštitucionálnych zdrojov. Tento vzorec, v ktorom je násilie na majetku medzinárodným fenoménom, zatiaľ čo odopieranie inštitucionálnych zdrojov je silne závislé od kontextu a mimoriadne závažné v Maďarsku, je jedným z najdôležitejších komparatívnych zistení. Nie je náhoda, že činy proti majetku sa vyskytujú takmer výlučne počas volebných kampaní: volebná súťaž je momentom, keď sú kandidátky najviac vystavené útokom na materiálne príslušenstvo svojej politickej prítomnosti. České rozhovory poskytujú obzvlášť podrobný obraz tejto dynamiky, od poškodzovania volebných plagátov cez výmenu zámkov a poškodenie vozidiel až po úmyselné a vnútorne organizované odmietanie financovania kampane.

*„Počas kampane zničili zámk, prestrihli transparenty a poškríabali tváre na billboardoch.” – **respondentka z Česka***

*„Bolo mi odmietnuté financovanie kampane. Predseda našej strany sa veľmi bál, že ho predbehnem, takže všetka podpora smerovala k nemu a všetky finančné prostriedky boli použité na sponzorovanie jeho vlastných stránok. (...) Našťastie som mala silnú základňu na sociálnych sieťach, takže som nebola závislá od financovania kampane, ale aj tak sa to stalo.” – **respondentka z Česka***

V Nemecku sa násilie na majetku prejavuje aj vo vážnejších formách: takmer jedna z troch respondentiek prieskumu uviedla poškodenie svojej kancelárie, vrátane jedného prípadu podpaľachstva, ako aj rozbité okná, grafity a hákové kríže a pravidelné ničenie volebných materiálov. Keďže v Írsku bola metodológia založená na prieskume, nie sú pre túto kategóriu k dispozícii individuálne priame citáty; írsku národná správa zaznamenáva v súhrnnej forme, že poslankyne zažili krádež volebných plagátov a poškodenie svojich volebných kancelárií.

Tieto dva mechanizmy, odopretie inštitucionálnych zdrojov a násilie na majetku, sa riadia odlišnou logikou, ale v konečnom dôsledku slúžia rovnakému účelu, a to skomplikovať politickú účasť poslankyň a jej stabilitu, znížiť ich viditeľnosť a ich efektívnosť. Ekonomické násilie tak funguje ako jeden zo štrukturálnych nástrojov politického vylúčenia na základe rodu, nie ako séria individuálnych incidentov, ale ako trvalé vytváranie podmienok, v ktorých sú materiálne podmienky pre rovnakú politickú účasť pravidelne podkopávané.

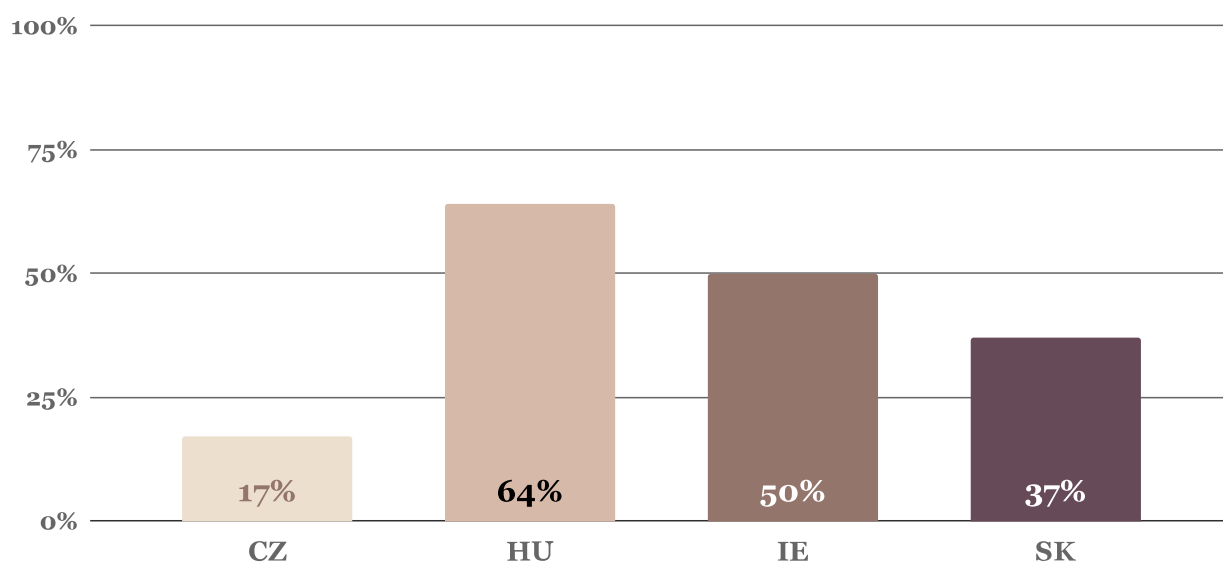
Fyzické násilie

Fyzické násilie má osobitné miesto v literatúre o rodovo podmienenom politickom násilí. Je to jediná forma, ktorú zákon najjasnejšie sankcionuje a verejnosť najľahšie identifikuje ako násilie, no zároveň je to druhá najmenej rozšírená z piatich skúmaných foriem. Graf 1 ukazuje, že fyzické násilie zažilo 33,7 % respondentiek: ide tak o druhý najnižší údaj po ekonomickom násilí (30,5 %), ďaleko za online násilím (96,8 %) a psychickým násilím (87,4 %). Tento nízky údaj je však zavádzajúci alebo si skôr vyžaduje bližšie vysvetlenie.

Politický význam fyzického násillia nespočíva primárne v priamom ublížení, ale v odstrašení. Prevrátený volebný stôl, vyhrážanie sa so zbraňou alebo sotenie na verejnom priestranstve má dosah ďaleko za hranice postihnutej osoby: vysielá odkaz každej žene, ktorá je v politike alebo zvažuje vstup do nej. V tomto zmysle nemožno dosah fyzického násillia merať len údajmi o prevalencii; ovplyvňuje správanie tých, ktoré ho nikdy nezažili, ale obávajú sa ho.

Graf 10 zobrazuje údaje o prevalencii pre štyri krajiny a odhaľuje najvýraznejšie medzištátne rozdiely zo všetkých skúmaných foriem. Česko zaznamenáva najnižšiu hodnotu na úrovni 17 %; nasleduje Slovensko s 37 %; Írsko s 50 % a Maďarsko s najvyšším podielom 64 %.

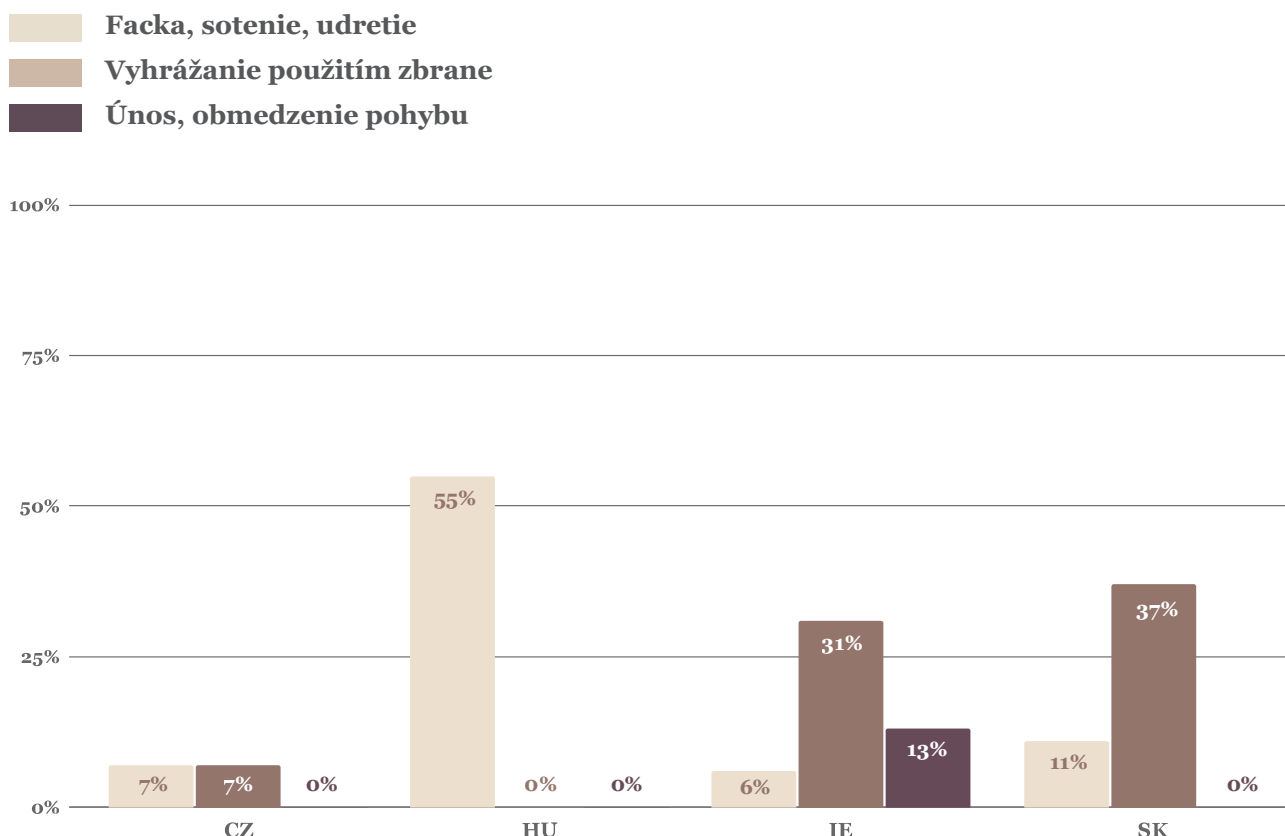
Graf 10: Prevalencia fyzického násillia (akákoľvek forma) v jednotlivých krajinách

Táto veľká variabilita medzi jednotlivými krajinami je sama osebe analytickým zistením: fyzické násilie je formou, ktorá je najcitlivejšia na politickú kultúru každej krajiny, štruktúru verejného priestoru a mieru inštitucionálnej tolerance voči násilliu páchanému na poslankyniach.

Graf 11 ďalej spresňuje tento obraz prostredníctvom rozdelenia na podtypy. Skúmajú sa tri formy: priamy fyzický útok (facka, sotenie, úder), vyhrážky so zbraňou a obmedzenie slobody pohybu (uväznenie, únos).

Graf 11: Skúsenosti s rôznymi formami fyzického násillia v jednotlivých krajinách

Z rozdelenia podľa podtypov vyplývajú dva kvalitatívne odlišné vzorce. Prvý sa týka priameho fyzického útoku: osobná konfrontácia na verejnom priestranstve, na predvolebných podujatiach alebo v blízkosti budovy parlamentu. Táto forma je mimoriadne častá v Maďarsku, kde 55 % respondentiek zažilo túto formu násillia. Uvedený údaj výrazne prevyšuje čísla v ostatných krajinách (Česko: 7 %, Írsko: 6 %, Slovensko: 11 % a pravdepodobne aj Nemecko, kde respondentky prieskumu uviedli len jeden incident). Kvalitatívne rozhovory naznačujú, že k týmto incidentom dochádza zvyčajne počas volebných kampaní, často ide o priamy útok na politickú prítomnosť: násillie pri stánkoch na zbieranie podpisov, na podujatiach a na verejných priestranstvách pri vykonávaní zastupiteľskej činnosti.

„Počas zbierania podpisov mi prevrátili stôl a kričali na mňa; na verejnom mieste na mňa dokonca napľuli.“ – respondentka z Maďarska

V Českej republike sú priame fyzické incidenty menej časté (7 %), ale kvalitatívny materiál ich dokumentuje. Charakteristické je, že tieto prípady takmer vždy zostávajú nenahlásené. Čiastočne preto, že bezpečnostný personál nereagoval primerane, a čiastočne preto, že samotné poslankyne ich nepovažujú za hodné nahlásenia.

„Niekoľko na mňa hodil airsoftový granát. Incident sme neohlásili polícii. Na mieste bola ochranka, ale reagovala neskôr ako ja, v podstate to ignorovala.“ – respondentka z Česka

„Počas kampane na mňa hádzali veci – paradajky, pokrčený papier. Pri stánku sa niekedy stalo, že do mňa niekto zámerne vrazil.“ – respondentka z Česka

Druhým typom sú vyhružky použitím zbrane a vyhružky smrťou. Ide o násilie, ktoré sa nemusí nevyhnutne prejaviť fyzicky, ale svojím organizovaným charakterom a závažnosťou vyvoláva väčšie obavy než priamy útok. Táto forma sa najvýraznejšie vyskytuje na Slovensku: 37 % respondentiek dostalo vyhružky použitím zbrane alebo smrťou, pričom išlo predovšetkým o vyhružky zabitím strelnou zbraňou alebo bombou. Slovenská správa tiež dokumentuje hromadnú vyhružku zaslanú celému poslanectvu opozície na adresy bydliska, v ktorej sa hrozilo umiestnením bomby; polícia následne prehľadala dotknuté obydlia.

„Existujú aj vyhružky typu: „Ak prídeš do [názov mesta], budem na teba čakať a uškrtím ťa.“
– **respondentka zo Slovenska**

V Írsku sú hrozby so zbraňou tiež významné (31 %) a kvalitatívny materiál zaznamenáva mimoriadne závažné prípady: objavujú sa hrozby zabitím zbraňou, gilotínou a lanom. Obzvlášť výpovedné je, že jedna respondentka vôbec nenahlásila hrozbu zabitia gilotínou, čo predstavuje jeden z najpriamejších príkladov normalizácie násillia a zvyšovania prahu pre nahlásenie.

„Vyhružali sa mi smrťou – povedali mi, že mám okolo krku povraz.“
– **respondentka z Írska**

Obmedzenie slobody pohybu, ako je uväznenie alebo nemožnosť opustiť určité miesto, sa ako významná kategória objavuje len v Írsku (13 %), kde poslankyne zažili situáciu, keď nemohli opustiť verejné podujatie pre tlak nepriateľského davu. Podobné, hoci ojedinelé, incidenty však zaznamenáva aj nemecký výskum: jedna poslankyňa opisuje, ako násilní demonštranti v okolí Nemeckého spolkového snemu ovplyvňovali jej každodenný život celé týždne, a to tým, že musela meniť trasy a robiť obchádzky, aby sa vyhla konfrontácii. Iná poslankyňa v Nemecku sa cítila ohrozená vodičom, ktorého jej poskytla parlamentná dopravná služba. Vodič jazdil bezohľadne napriek tomu, že bol požiadaný, aby bol opatrnejší, a slovne ju znervózňoval, keď bola uväznená a závislá od neho vo vnútri auta:

„Jednej noci som mala vodiča z dopravnej služby, ktorý mi neustále niečo rozprával a spôsobil, že som sa cítila čoraz nepríjemnejšie. Konkrétne podivnými výrokmi o svojom súkromnom živote, o svojej bývalej a o tom, ako keby zomrela, bol by pri nej až do samého konca. Tvrdil, že má skúsenosti so záchrannou službou a že už predtým rozrezal trup... a to všetko pri šoférovaní s rukami mimo volantu. Napriek mojim poznámkam a žiadostiam, aby držal ruky na volante, mi len povedal, že je profesionál.“ – **respondentka z Nemecka**

Kvalitatívny materiál z Nemecka, ktorý sa v grafoch neobjavuje z dôvodu nereprezentatívnej miery odpovedí, zaznamenáva tiež jediný prípad spomedzi piatich krajín, keď účastník krajne pravicového zhromaždenia úplne bezdôvodne fyzicky zaútočil na poslankyňu na verejnom priestranstve. Medzi mladšími nemeckými poslankyňami do 40 rokov je miera vyhružania sa so zbraňou obzvlášť vysoká: približne jedna z troch uviedla takúto skúsenosť.

„Jedného dňa na mňa zozadu skočil muž (účastník krajne pravicového zhromaždenia) a kopol ma do zadnej časti kolien, keď som čakala na priechode pre chodcov – takmer som spadla na cestu do premávky a jediným dôvodom, prečo som neutrpela vážne zranenia, bolo to, že sa útočník pošmykol, keď ma kopol do nohy.“ – **respondentka z Nemecka**

Aj samotný vzorec rôznych foriem fyzického násillia v jednotlivých krajinách je významným analytickým výsledkom. Maďarsko je výnimočné v prevalencii priameho fyzického napadnutia (55 %), pričom v porovnávacích údajoch

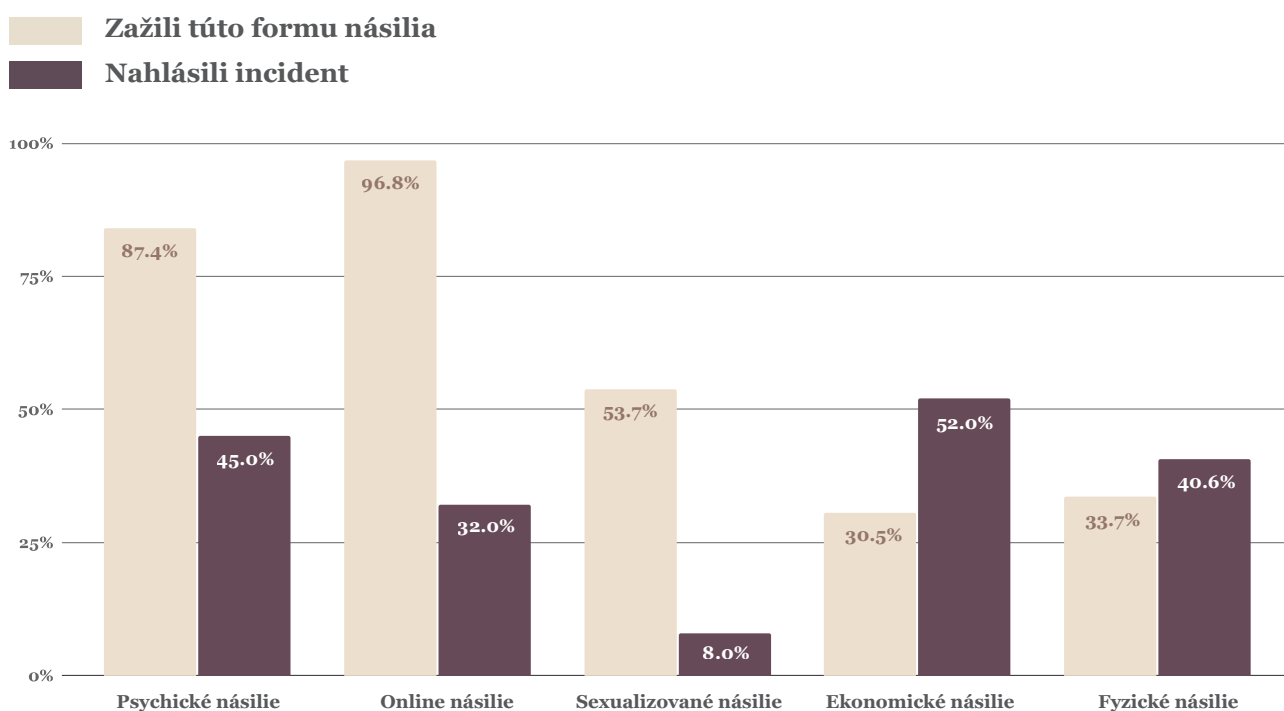
zaznamenáva nulové hrozby zbraňou – čo naznačuje, že fyzické násilie sa tam typicky prejavuje ako spontánna, impulzívna konfrontácia skôr než ako organizovaná stratégia zastrašovania. Naopak, na Slovensku prevládajú hrozby zbraňou a smrťou (37 %) a masové, koordinované výhražné správy vytvárajú obraz organizovaného politického zastrašovania. Česko zaznamenáva najnižšie hodnoty vo všetkých kategóriách, hoci fyzické incidenty počas volebnej kampane tam tiež nie sú výnimkou. Írsko, aj pri zohľadnení metodologických obmedzení, vykazuje najširšie spektrum fyzických hrozieb, pričom sú prítomné všetky tri podtypy.

Dokopy tieto zistenia naznačujú, že fyzické násilie je silne závislé od kontextu nielen čo sa týka výskytu, ale aj charakteru násilia. Odráža politickú kultúru každej krajiny, profil páchatel'ov a mieru, do akej je násilie voči poslankyniam vo verejnej sfére v politickom priestore tolerované. Napriek nízkej celkovej prevalencii je fyzické násilie formou, ktorej hrozivý tieň dopadá najďalej a zasahuje dokonca aj tie, ktoré ho nikdy osobne nezažili.

Nahlasovanie incidentov

Miera nahlasovania incidentov je jedným z najvýpovednejších ukazovateľov vo výskume rodovo podmieneného politického násilia. Je to podiel postihnutých poslankyň, ktoré sa so svojou skúsenosťou s násilím obrátili na nejaký oficiálny kanál alebo incident nahlásili. Hovorí nielen o tom, čo osoba, ktorá zažila násilie, urobila, ale aj o tom, čo považovala za zmysluplné, možné a bezpečné urobiť. V tomto zmysle nie sú údaje o nahlasovaní len štatistikami správania; sú to aj nepriame ukazovatele dôvery v inštitúcie, miery normalizácie násilia a skutočnej dostupnosti existujúcich ochranných mechanizmov. Nízka miera nahlasovania preto nie je individuálnym zlyhaním, ale štrukturálnym stavom, v ktorom sa stretávajú individuálna skúsenosť a systémové inštitucionálne nedostatky.

Graf 12: Miera nahlasovania rôznych foriem rodovo podmieneného násilia

Graf 12 zobrazuje porovnanie prevalencie piatich foriem násilia so skutočnou mierou nahlasovania. V troch kategóriách miera nahlasovania výrazne zaostáva za skutočnou prevalenciou. Najväčší rozdiel sa prejavuje v prípade sexualizovaného násilia: hoci 53,7 % respondentiek zažilo nejakú jeho formu, len 8 % ho nahlásilo prostredníctvom oficiálneho kanála. Táto hodnota predstavuje najnižšiu mieru zo všetkých skúmaných foriem. Najpriaznivejší stav je v prípade ekonomického násilia: z 30,5 % respondentiek, ktoré ho zažili, 52 % v reakcii

podniklo nejaký krok. Ide tak o najvyššiu mieru nahlasovania, hoci je to najmenej častá forma násilia. Miera nahlasovania je 40,6 % v prípade fyzického násilia, 45 % v prípade psychického násilia a 32 % v prípade online násilia.

Z tohto poradia vyplýva prekvapivý, ale analyticky dôležitý vzorec: najrozšírenejšie formy násilia sa nahlasujú najmenej často a najmenej časté formy násilia sa nahlasujú najviac. Online násilie s najvyššou prevalenciou (96,8 %) hlási len 32 % dotknutých, zatiaľ čo ekonomické násilie s najnižšou prevalenciou (30,5 %) hlási 52 %. Tento inverzný vzťah poukazuje na mechanizmus normalizácie. Čím je skúsenosť bežnejšia, tým menej je pravdepodobné, že ju postihnutá osoba vníma ako hodnú nahlásenia. Pravidelne prichádzajúce nenávistné správy online, opakujúce sa sexistické poznámky a neustály psychický tlak sa postupne stávajú šumom v pozadí politickej práce a práve z tohto dôvodu sa dostávajú za hranicu incidentov, ktoré sú nahlasované.

Spôsoby nahlasovania

Na porozumenie miery nahlasovania je potrebný prehľad o tom, aké formálne a neformálne spôsoby nahlasovania sú v jednotlivých krajinách k dispozícii a do akej miery sú tieto kanály z hľadiska poslankyň dostupné, bezpečné a účinné.

Írsko má najrozvinutejšiu sieť dostupných mechanizmov na nahlasovanie. V prípade fyzického násilia a vyhrážok smrťou sa postihnuté poslankyne obracajú predovšetkým na Garda Síochána (národná policajná služba v Írsku); ak sú vyhrážky vážne, ale nedošlo k fyzickému ublíženiu, prvým kontaktným miestom sú vedúci pracovníci strany a personálne oddelenia strán. V prípade sexualizovaného násilia sú k dispozícii špecializované služby na podporu obetí sexualizovaného násilia spoločne s Gardai. V prípade online obsahu sú informovaní prevádzkovatelia platforiem, niekedy súbežne s políciou. Írska národná správa ako jediná spomedzi piatich krajín zaznamenáva pozitívne a účinné skúsenosti s inštitúciami: jedna poslankyňa považovala za užitočnú podporu Gardai aj personálne oddelenie svojej strany; iná opísala pozitívnu podporu strany v reakcii na sexistický obsah na sociálnych sieťach. To naznačuje, že tam, kde inštitucionálne mechanizmy skutočne fungujú, sú využívané a považované za účinné. Írska správa zaznamenáva tieto skúsenosti vo forme naratívneho zhrnutia bez priamych výrokov.

Na Slovensku vyniká medzi formálnymi mechanizmami pozitívnymi výsledkami Úrad pre ochranu ústavných činiteľov. Je to jediná inštitúcia, o ktorej sa dotknutá poslankyňa vyjadrila jednoznačne pozitívne.

*„Musím však povedať, že pokiaľ ide o Úrad na ochranu ústavných činiteľov, mala som tam naozaj veľmi dobrú spoluprácu, stretla som sa len s ľuďmi, ktorí boli jednoducho perfektní, naozaj perfektní, takže aspoň z tohto hľadiska musím povedať, že to bolo skvelé.” – **respondentka zo Slovenska***

Polícia sa javí ako prístupná, ale kvalitatívny materiál dokumentuje, že výsledky vo veľkej miere závisia od postoja konkrétneho vyšetrovateľa. V niekoľkých prípadoch boli zaznamenané odmietavé, znevažujúce alebo technicky nedostatočné reakcie. Infraštruktúra pre podávanie sťažností v rámci strany existuje len v niektorých stranách; v inštitúciách Národnej rady Slovenskej republiky neexistuje žiadny špecifický mechanizmus podávania sťažností ani vyšetrovací postup pre rodovo podmienené násilie.

V Českej republike sú hlavnými oficiálnymi mechanizmami polícia a prevádzkovatelia online platforiem.

*„Nahlásila som to polícii. V podstate nič iné nemá zmysel, pretože zablokovanie profilu v skutočnosti nič nevyrieši.” – **respondentka z Česka***

Poslankyne sa vedome vyhýbajú parlamentným inštitucionálnym mechanizmom, predovšetkým mandátovému a imunitnému výboru. Vzhľadom na transparentnosť a politizovaný charakter konania sa prípady takmer nevyhnutne dostanú do médií, čo pre dotknutú osobu predstavuje sekundárnu viktimizáciu. Niektoré poslankyne

využívajú platené nástroje umelej inteligencie na moderovanie obsahu s cieľom riešiť online obťažovanie, ide však o individuálne a trhovo orientované riešenie štrukturálneho problému, pri ktorom nemajú žiadnu inštitucionálnu ochranu.

V Nemecku je k dispozícii celý rad mechanizmov na podávanie sťažností, neexistuje však žiadny inštitucionalizovaný alebo centralizovaný mechanizmus, na ktorý by sa mohli obrátiť všetky političky a politici či verejní činitelia. Dotknuté osoby najčastejšie nahlasujú incidenty polícii a prokuratúre, niektoré poslankyne tiež priamo informovali Spolkový úrad kriminálnej polície (BKA), napr. požiadali o posúdenie výhražných listov. V rámci niektorých parlamentných skupín existujú vnútorné postupy: incidenty je možné nahlásiť vedeniu skupiny, špecializovanému alebo dôveryhodnému kolegovi či kolegyni alebo dokonca vnútrostraníckemu ombudsmanovi. Existencia takýchto mechanizmov sa však v jednotlivých stranách veľmi líši a výsledky boli dotknutými ženami opísané ako neuspokojivé, čo ilustruje nasledujúci príklad:

„Keď som podala sťažnosť, nedošlo ani k verejnej kritike, ani k bilaterálnym dôsledkom. Prednosť mali vnútorné mocenské boje v strane a ten muž mal v strane mocných podporovateľov.”
– **respondentka z Nemecka**

Hoci sú vo všeobecnosti k dispozícii mechanizmy podávania sťažností na online platformách a poradenské služby, špecializované služby sú často vyhradené pre miestnych politikov a političky alebo ponúkajú poradenské služby na základe odporúčania, čo znamená, že dotknutá osoba musí prejsť viacerými kontaktnými miestami a často do riešenia musí investovať svoj čas a finančné prostriedky namiesto toho, aby jej bola poskytnutá pomoc v rámci centralizovaného postupu.

V Maďarsku má otázka mechanizmov na podávanie sťažností obzvlášť závažnú a špecifickú podobu. Rodovo podmienené násilie sa v maďarskom právnom systéme neobjavuje ako samostatná právna kategória, nebol ratifikovaný Istanbulský dohovor a chýbajú inštitucionálne parlamentné ochranné mechanizmy. Ak je samotná inštitúcia – parlament, parlamentná skupina, vedenie strany – páchatelom násillia alebo pasívnym sprostredkovateľom násillia, podávanie sťažností je nielen neúčinné, ale v podstate nemožné: neexistuje žiadny neutrálny vnútorný kontaktný bod, na ktorý by sa postihnutá osoba mohla obrátiť.

„Pokiaľ nebude ratifikovaný Istanbulský dohovor, nemá zmysel osobitne hovoriť o ochrane političiek – celý systém je nedostatočný. Ak zavedieme osobitné pravidlo len pre političky, mohlo by to mať opačný účinok.” – **respondentka z Maďarska**

Prekážky pri nahlasovaní a dynamika normalizácie násillia

Celková miera nahlasovania sexualizovaného násillia na úrovni 8 % najvýraznejšie ilustruje dynamiku normalizácie násillia a odráža najhlbšie tabu zo všetkých skúmaných foriem násillia. Najzávažnejšie sú údaje z Česka a Maďarska: zo všetkých poslankýň, ktoré zažili sexuálne obťažovanie, ani jedna nepodala formálnu sťažnosť – miera nahlasovania je nulová. Údaj o miere nahlasovania za Slovensko je vyšší (14 %), za Írsko ešte vyšší (20 %), ale údaje zo všetkých krajín⁸ majú spoločnú črtu: sexualizované násillie sa takmer nikdy nepovažuje za čin, ktorý by sa mal nahlásiť. Kvalitatívny materiál dôsledne identifikuje základné dôvody: strach zo stigmatizácie, mocenskú asymetriu medzi páchatelom a postihnutou osobou, absenciu formálneho parlamentného mechanizmu podávania sťažností a zdieľané presvedčenie, že nahlásenie môže mať vážnejšie dôsledky ako nenahlásenie.

8 Pozri správy jednotlivých krajín dostupné na <https://padesatprocent.cz/en/datahub>

*„Problémom je obviňovanie obetí. Násilie – či už fyzické alebo verbálne – by sa nemalo podceňovať. Keď niekoho obviníte, ste nútení brániť sa sami. Je to, ako keby vás niekto bodol nožom a vy ste museli dokázať, že ste to nevyvolali.“ – **respondentka z Česka***

Miera nahlásovania fyzického násilia (40,6 %) je porovnateľne vyššia – a írsky údaj je obzvlášť výrazný: medzi írskymi poslankyňami, ktoré zažili fyzické násilie, ho 80 % nahlásilo polícii (Gardai) alebo vedúcim predstaviteľom strany, čo je najvyššia miera nahlásovania zo všetkých krajín a zo všetkých foriem násilia v štúdiu. To naznačuje, že fyzické násilie, ako je priame ublíženie na zdraví alebo vyhrážky použitím zbrane, je formou násilia, ktorá je najčastejšie vnímaná ako hodná nahlásenia obeťami aj relevantnými orgánmi. Podobne vysokú mieru nahlásenia ekonomického násilia v Českej republike (63,6 %), na Slovensku (63 %) a na základe vzorky aj v Nemecku, hoci tam zozbierané údaje nie sú reprezentatívne, odrážajú skutočnosť, že poškodenie majetku ako trestný čin je jasne identifikovateľné a zanecháva dôkazy vhodné pre konanie polície.⁹

Samotná ochota násilie nahlásiť však nezaručuje účinnú inštitucionálnu odpoveď. Údaje z viacerých krajín naznačujú, že priepasť medzi nahlásením incidentu a prijatím zmysluplných inštitucionálnych opatrení je prinajmenšom rovnako veľká ako priepasť medzi zažitím násilia a jeho nahlásením. Na Slovensku kvalitatívny materiál dokumentuje, že keď poslankyne podajú oznámenie na políciu, pravidelne sa stretávajú s odmietavými, znevažujúcimi alebo technicky nezodpovedajúcimi reakciami. Deje sa to najmä v prípadoch online násilia a anonymných vyhrážok, kde sa páchatel'ov takmer nikdy nepodari identifikovať.

*„Ale v minulosti, keď som nahlasovala, tak to bolo veľmi zľahčované zo strany vyšetrujúceho policajta. Čiže označilo sa to, že však som verejne činná osoba, tak musím zniesť vyššiu mieru kritiky. On to takto nazval, čiže vyhrážky voči rodine podľa mňa nie je žiadna kritika. Všetci si počkaj, ak ťa to dobehne, však my ti prajeme to a to a stane sa ti to a to. Povedal, že môže ma ochrániť, keď sa mi to reálne stane. To už mi bude potom úplne jedno, si myslím. Ale teda stratila som dôveru v políciu, že takéto niečo bude prešetrovať, a preto ich už ani nekontaktujem.“ – **respondentka zo Slovenska***

*„Problém majú dopátrať sa v prípade týchto rôznych foriem, aj v prípade tej listovej, aj v prípade tej online. Oni majú veľmi problém dopátrať sa toho odosielateľa, v prípade tých online foriem to bolo vyslovene, zistili, že vlastne ten človek si mailovú adresu založil len na to, aby mi to poslal, potom ju zrušil, čiže keď už sa k nej aj dostali, tak ona bola vlastne vymazaná, čiže nevedeli sa potom dopátrať už nijako k tomu odosielateľovi.“ – **respondentka zo Slovenska***

V Maďarsku nie je nenahlasovanie výsledkom individuálneho rozhodnutia, ale systému, v ktorom poslankyne pôsobia. V záverečnej fáze normalizácie násilia už dotknutá osoba nevníma svoju skúsenosť ako niečo, čo stojí za nahlásenie, pretože to považuje za cenu za politickú participáciu.

*„Tí a tie, ktorí vstupujú do verejného života, musia zniesť všetko.“ – **respondentka z Maďarska***

V Českej republike údaje z rozhovorov vyzdvihujú ponaučenie z retrospektívnej reflexie: postihnuté poslankyne niekedy s odstupom času ľutujú, že nepodnikli žiadne kroky, ale v danom čase nevideli žiadny dostupný mechanizmus ani reálnu možnosť uspieť.

*„Dnes viem, že by som to urobila inak. (...) Vtedy mi bolo povedané, že to nemá zmysel, že snaha potrestať páchatel'a je zbytočná a bude ma to stáť len peniaze. Dnes viem, že je dôležité o tom hovoriť a nebať sa podniknúť právne kroky.“ – **respondentka z Česka***

9 Podrobnejšie zistenia nájdete v správach o jednotlivých krajinách na <https://padesatprocent.cz/en/datahub>

Poslankyňa v Nemecku hovorila o tom, že incident, ktorý nahlásila, nebol braný tak vážne, ako mal byť. Takéto reakcie môžu viesť k obviňovaniu obetí, dotknutá poslankyňa má potom pocit, že na jej skúsenosti nezáleží alebo že možno dokonca preháňa, hoci v skutočnosti mal byť jej prípad posudzovaný na základe konkrétnych skutočností:

„Mala som pocit, že zamietnutie [prípadu z dôvodu, že už prebiehalo vyšetrovanie závažnejšieho trestného činu] bolo priamym odkazom pre mňa [...], že je jednoducho jedno, či ma niekto tak veľmi urazil. Necítila som sa podporená právnym štátom, ani políciou, ani justíciou. Ak niekto ukradne auto a zároveň spácha závažný útok, prípad krádeže auta sa nezamietne len preto, že potenciálny trest za útok je vyšší, však?“ – **respondentka z Nemecka**

V Írsku sa objavujú ďalšie dva významné dôvody nízkej miery nahlasovania: nedostatok času a energie a nedôvera voči mechanizmom, ktoré sú k dispozícii na nahlasovanie online obsahu.

„Mala som v úmysle poslať e-mail, ale nikdy som sa k tomu nedostala.“ – **respondentka z Írska**
„S online záležitosťami sa vôbec nezaobieram, okrem vypnutia komentárov a blokovania používateľov.“
– **respondentka z Írska**

V Nemecku sa zdá, že všeobecná ochota nahlasovať incidenty je vyššia ako v ostatných skúmaných krajinách. Väčšina opýtaných poslankyň, ktoré zažili násilie, sa aspoň raz obrátila na nejaké kontaktné miesto, najmä pokiaľ ide o ekonomické a psychické násilie. V jedinom prípade fyzického násillia, ktorý bol oznámený, bola polícia prítomná už v čase incidentu a okamžite zasiahla. Postihnutá politička však nevie, či malo toto konanie nejaké dôsledky pre útočníka; zjavne sa jej nikto neopýtal, či chce podať trestné oznámenie.

Hoci sa zdá, že v Nemecku je prítomná infraštruktúra na všeobecné nahlasovanie, jej účinnosť nie je samozrejماً: napríklad v žiadnom prípade vandalizmu v kanceláriách alebo ničeniu volebných materiálov sa nepodarilo identifikovať páchatel'ov, čo v priebehu času oslabuje motiváciu incidenty nahlasovať. Podobne ako v prípade výsledkov z Česka, Slovenska, Maďarska a Írska sa aj v Nemecku sexualizované násilie nahlasuje len zriedka. Incidenty, ktoré boli v prieskume zverejnené, často poukazovali na kolegov a nadriadených ako páchatel'ov a naznačovali preferenciu nahlasovania v rámci stranických štruktúr, ak vôbec, aby sa nepoškvrnil verejný obraz strany (alebo osoby):

„[...] mužskí kolegovia, často poslanci s dlhoročnou praxou alebo dokonca vo vládnych funkciách, ktorí náhodou položia ruku na chrbát trochu príliš nízko, keď sa chcú javiť ako obzvlášť galantní, alebo ktorí s osobitnou vášňou ‚minú‘ pozdravný bozk na líce [...]. Ako mladá poslankyňa sa veľmi rýchlo naučíte to jednoducho znášať a nerobiť z toho veľkú vec, aby vás neoznačili za ‚mrchu‘.“
– **respondentka z Nemecka**

Za mierou nahlasovania nie sú náhodné individuálne rozhodnutia, ale identifikovateľné štruktúrne bariéry. Patria medzi ne: normalizácia násillia ako kognitívny filter, ktorý robí z násillia súčasť pozadia politickej práce a zvyšuje prah incidentov, ktoré sú hodné nahlásenia; nedôvera voči orgánom a vnútorným inštitucionálnym mechanizmom na riešenie prípadov; strach z opätovnej viktimizácie; normatívne očakávanie vyššieho prahu tolerancie násillia zo strany verejných osôb, ktoré na Slovensku uplatňuje samotná polícia; absencia formálnych vnútorných parlamentných mechanizmov podávania sťažností, na ktorú sa v kvalitatívnom materiáli z každej skúmanej krajiny dôsledne poukazuje, a napokon presvedčenie založené na skúsenostiach, že podávanie sťažností je neúčinné, ktoré sa objavuje tak v Nemecku, ako aj na Slovensku.

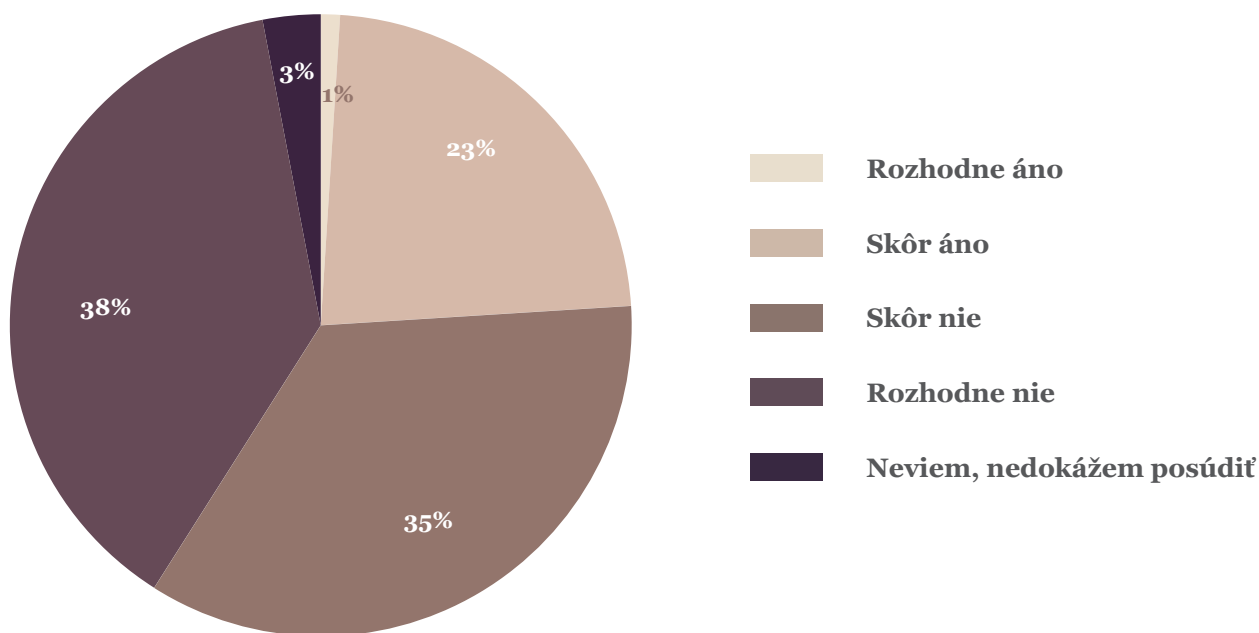
„[...] Cítila som sa opustená a vydaná na milosť a nemilosť týmto zážitkom, a to tak v prípade sexistických členov mojej vlastnej parlamentnej skupiny (prípady boli menej závažné, ale obzvlášť nepríjemné vzhľadom na našu spoločnú príslušnosť k skupine), ako aj v prípade mizogýnných útokov prichádzajúcich zvonku parlamentu.” – **respondentka z Nemecka**

Tieto prekážky nie sú samostatné nezávislé faktory, ale vytvárajú systém, čím sa navzájom posilňujú. Nízka miera nahlasovania násilia udržiava beztrestnosť pre páchatel'ov, čo ďalej normalizuje násilie a znižuje ochotu nahlasovať incidenty. Tento cyklus, kde jeden faktor ovplyvňuje ďalší, je jedným z najdôležitejších dôvodov, prečo prevalencia rodovo podmieneného politického násilia zostáva vysoká vo všetkých skúmaných formách, zatiaľ čo zmysluplná inštitucionálna reakcia vo väčšine kontextov zaostáva za opodstatneným očakávaním.

Účinnosť existujúcich nástrojov

Graf 13 znázorňuje, ako respondentky vnímajú otázku, či existujú dostatočné mechanizmy a nástroje na odhaľovanie a riešenie obťažovania, nenávistných prejavov a sexualizovaného násilia voči ženám v politike. Odpovede poukazujú na celkovo silný nedostatok dôvery v existujúce mechanizmy.

Graf 13: Myslíte si, že vo vašej krajine existujú dostatočné mechanizmy a nástroje na odhaľovanie a riešenie obťažovania, nenávistných a sexualizovaných prejavov alebo násilia na političkách?

Jednoznačná väčšina respondentiek vyjadrila názor, že takéto mechanizmy neexistujú. Najväčší podiel, 38 %, odpovedalo na otázku „rozhodne nie“, zatiaľ čo ďalších 35 % odpovedalo „skôr nie“. To znamená, že spolu 73 % respondentiek považuje existujúce mechanizmy na odhaľovanie a riešenie rôznych foriem násilia voči političkám za nedostatočné.

„Tak niekedy chýba aj vôľa tých ľudí, ktorí to majú robiť, niekedy im chýbajú prostriedky, napríklad tie technické, čiže je to taká kombinácia plus aj nastavenia toho, že závisí od toho, kto je napríklad, že vo vedení rezortu a akým spôsobom tí politici, ktorí sú práve pri moci na najvyšších miestach, proste čo a ako komunikujú, od toho sa určite odvíjajú aj ako keby, že ľudia, ako si nastavujú aj priority a podobne.” – **respondentka zo Slovenska**

Naopak, menšia časť respondentiek vyjadrila dôveru v existujúce mechanizmy, pričom 23 % respondentiek odpovedalo „skôr áno” a len 1 % odpovedalo „určite áno”. Malá menšina, 3 %, odpovedala, že nevie alebo nedokáže posúdiť.

Výsledky celkovo naznačujú, že medzi respondentkami prevláda názor, že súčasné nástroje a mechanizmy sú nedostatočné, pričom len malá časť vyjadrila aspoň miernu dôveru. To poukazuje na jasnú potrebu silnejších a účinnejších systémov na prevenciu a riešenie obťažovania a násilia voči ženám v politike, s dôrazom na online prostredie.

„Úprimne verím, že by sme sa mali viac zamerať na bezpečnosť v online priestore. Plne chápem slobodu prejavu a slobodu vyjadrovania – to je všetko pekné a dobré –, ale na druhej strane si jednoducho myslím, že by sme mali sociálne médiá nejakým spôsobom regulovať; inak to nie sú platformy, ktoré by sa mali používať v politickom kontexte.” – respondentka z Česka

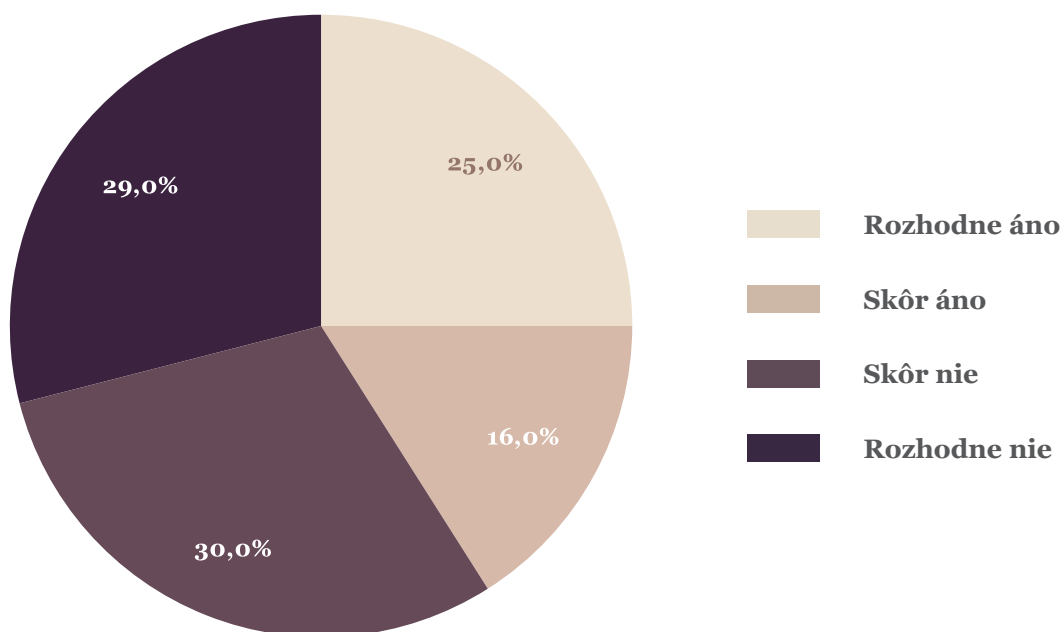
Dokonca aj v Írsku, ktoré má dobre rozvinutú sieť dostupných mechanizmov na nahlasovanie násilia, „účastníčky poukazujú na vnímanú neadekvátnosť súčasnej situácie a zdôrazňujú potrebu presadzovania alebo implementácie existujúcej legislatívy voči používateľom sociálnych sietí a poskytovateľom platforiem.”

Vplyv na politickú činnosť

Skúsenosti s rodovo podmieneným násilím voči ženám v politike môžu mať vážne dôsledky pre ich profesionálny a osobný život, vrátane ich duševného a fyzického zdravia. Ďalším dobre zdokumentovaným dôsledkom rodovo podmieneného násilia je autocenzúra alebo obmedzovanie vlastnej politickej činnosti, napríklad vo forme opustenia sociálnych sietí, odmietanie účasti na verejných diskusiách, zmeny zamerania politickej expertízy na oblasti vyvolávajúce menej útokov a nenávisti alebo v extrémnych prípadoch úplného odchodu z verejnej sféry.

Graf 14 zobrazuje, ako respondentky reflektujú vyhýbanie sa určitým témam alebo obmedzovanie svojej politickej činnosti z obavy z násilia a útokov. Celkovo 41 % uvádza určitý stupeň obmedzovania sa, pričom 25 % odpovedalo „rozhodne áno” a 16 % „skôr áno”. Na druhej strane, približne dve tretiny respondentiek svoju činnosť neobmedzujú, pričom sa takmer rovnomerne delia na tie, ktoré ju určite neobmedzujú (29 %), a tie, ktoré ju skôr neobmedzujú (30 %).

Graf 14: Vyhýbate sa určitým témam alebo obmedzujete svoju politickú činnosť z obavy, že by ste sa mohli stať terčom nenávistných komentárov, obťažovania alebo dokonca násilia?

Takéto obmedzovanie môže mať niekoľko konkrétnych foriem. Jedna obzvlášť významná spočíva v tom, že mnohé respondentky obmedzujú svoju prítomnosť na sociálnych sieťach alebo ich spravovanie úplne delegujú na svoje asistentské tímy. Okrem digitálnej sféry respondentky vo všetkých piatich krajinách opisujú aj prispôbovanie svojho harmonogramu a prehodnocovanie aktivít, ktorých sa zúčastnia, čo je motivované potrebou znížiť mieru vystavovania sa fyzickému násiliu alebo vyhrážkam. Spolu tieto vzorce správania ilustrujú širší trend: rodovo podmienené násilie má výrazný odstrašujúci účinok na ženy, keď ide o ich politickú participáciu.

*„Nie je to tak, že by som sa k danej téme vôbec nevyjadřila, ale neustále zvažujem, čo si oblečiem, čo presne poviem, ako to ako mladá žena prezentujem a akú nenávisť to vyvolá. Je to neustála súčasť môjho rozhodovania.” – **respondentka z Česka***

*„Boli časy, keď som sa na celé mesiace úplne odpojila od Facebooku.” – **respondentka z Maďarska***

*„Teraz dodržiavam harmonogram, kde budem, keď som sama von, a keď sa vrátim, hlásim sa kolegom.” – **respondentka z Írska***

*„V tom čase som sa bála aj chodiť pešo do parlamentu; z obavy pred fyzickými útokmi som robila obchádzky alebo využívala parlamentnú dopravnú službu tam, kde by som za normálnych okolností išla pešo.” – **respondentka z Nemecka***

*„Povedala by som, že veľký, že je to proste záťaž na duševné zdravie, naučiť sa s tým fungovať a je to akoby feedback a komentáre na svoj výzor, môžem byť najviac stabilná alebo ja neviem, uzročená sama so sebou osoba, aj tak to s človekom zamáva a vytvára to pochybnosti a zaberá mi to v sumáre veľa času, čo rozmýšľam nad vecami, nad ktorými by som inak nemusela a vedela by som ten čas lepšie využiť. Aj pocit bezpečia.” – **respondentka zo Slovenska***

Hoci nemecké zistenia nie sú reprezentatívne, približne jedna zo štyroch poslankyň sa vyhýba konkrétnym témam (ako sú opatrenia proti COVID-19, migračná politika, témy súvisiace s konkrétnymi krajinami alebo regiónmi) zo strachu, že sa stane terčom nenávisti a obťažovania. Hoci je nemecká vzorka príliš malá na to, aby bolo možné robiť všeobecné závery, je pozoruhodné, že polovica političiek, ktoré uvádzajú, že majú tendenciu vyhýbať sa určitým témam, sa zároveň identifikuje ako osoba s takzvaným migračným pozadím, čo poukazuje na väčší odstrašujúci účinok na ženy z marginalizovaných komunit. Autocenzúra a vyjadrovanie sa k témam s priamou (predpokladanou) súvislosťou s ich pôvodom preto ovplyvňuje túto skupinu silnejšie ako poslankyne bez migračného pôvodu a slúži ako ďalší spúšťač pre kritiku, nenávisť a násilie, ktoré sú prepletené s ich rodovou identitou.

Záver

Komparatívna analýza výsledkov z piatich zúčastnených krajín – Česka, Nemecka, Maďarska, Írska a Slovenska – poukazuje na skutočnosť, že násilie voči ženám v politike nie je ani izolované, ani epizodické, ani špecifické pre určitý kontext, ale vo všetkých piatich krajinách je systémové, všadeprítomné a pevne zakorenené.

Hoci politické systémy, úroveň zastúpenia žien a inštitucionálne rámce sa v jednotlivých krajinách líšia, zistenia odhaľujú pozoruhodnú spoločnú črtu: rodovo podmienené politické násilie zažíva drvivá väčšina poslankýň, najmä psychické a online násilie. Výskyt online obťažovania v kombinácii s vysokou mierou psychického a sexualizovaného násilia podčiarkuje, že takéto skúsenosti nie sú výnimočné, ale tvoria bežnú súčasť politickej participácie žien.

Zistenia ukazujú, že psychické a online násilie sú takmer univerzálnou skúsenosťou poslankýň, pričom miera výskytu presahuje 90 % vo väčšine skúmaných krajín. Veľmi rozšírené je tiež sexualizované násilie. A hoci sú ekonomické a fyzické násilie menej bežné, zohrávajú výraznú a kritickú úlohu pri oslabovaní schopnosti žien vykonávať svoje mandáty. Konkrétne sa ekonomické násilie javí ako strategický mechanizmus vylúčenia, zameraný na materiálne podmienky potrebné na politickú účasť, zatiaľ čo fyzické násilie funguje ako odstrašujúca sila, ktorej vplyv presahuje pôsobenie na priame obete a formuje aj správanie ďalších osôb, vrátane ich rodín a zamestnancov.

Výskum zároveň poukazuje na zásadný paradox v jadre vzťahu medzi prevalenciou a nahlasovaním. Najrozšírenejšie formy násilia, teda najmä online a psychické násilie, sa nahlasujú najmenej, zatiaľ čo menej rozšírené formy, ako sú fyzické alebo ekonomické násilie, najčastejšie vedú k oficiálnym krokom. Tento obrátený vzťah odráža proces normalizácie násilia, pri ktorom opakované vystavenie násiliu znižuje očakávania nápravy a narúša dôveru v inštitucionálne reakcie. Normalizácia násilia v konečnom dôsledku prispieva k dlhodobému nedostatočnému zastúpeniu žien v politike.

Kľúčovým zistením tejto správy je absencia špecializovaných, dostupných a dôveryhodných inštitucionálnych mechanizmov vo všetkých piatich krajinách. Aj tam, kde existujú mechanizmy na podávanie sťažností, sú často fragmentované, nejednotné alebo vnímané ako neefektívne. V niektorých kontextoch, najmä tam, kde k zneužívaniu dochádza v rámci samotného politického systému, môže byť podávanie sťažností nielen zbytočné, ale aj nepredstaviteľné. Táto systémová medzera prenáša bremeno zvládania násilia a vysporiadania sa s ním na samotné poslankyne, ktoré tak musia riziko zvládnuť individuálne a často za veľkú osobnú, profesionálnu a finančnú cenu.

Dôsledky rodovo podmieneného násilia na ženách v politike presahujú individuálnu ujmu. Zistenia výskumu poukazujú na autocenzúru, zmeny správania a obmedzenia či dokonca stiahnutie sa z verejného života, čo svedčí o jasnom odstrašujúcom účinku násilia na politickú účasť žien. Násilie tak funguje nielen ako forma osobného útoku, ale aj ako mechanizmus demokratického vylúčenia, ktorý obmedzuje, koho hlas je počuť, koho perspektívy sú zastúpené a v konečnom dôsledku aj to, ako funguje demokracia.

Správa poukazuje na potrebu zásadnej zmeny v tom, ako sa chápe a rieši násilie voči ženám v politike. Musí sa uznať nielen ako individuálny problém alebo otázka rodovej rovnosti, ale ako širšia štrukturálna demokratická a inštitucionálna výzva, ktorá si vyžaduje koordinované a systémové reakcie. Pretrvávajúce a normalizácia takéhoto násilia priamo ovplyvňuje politické zastúpenie žien, obmedzuje rovnaký prístup k politickej participácii a oslabuje inkluzívnosť, legitimitu a odolnosť demokratických inštitúcií.

Zistenia zdôrazňujú naliehavú potrebu komplexných, vynútiteľných a rodovo citlivých inštitucionálnych reakcií na národnej aj európskej úrovni, vrátane dostupných mechanizmov na podávanie sťažností, účinných rámcov ochrany, etických noriem a bezpečných spôsobov nahlasovania incidentov v parlamentnom prostredí. Riešenie rodovo podmieneného násilia na ženách v politike si preto vyžaduje prejsť od ad hoc a reaktívnych opatrení k dlhodobým systémovým zásahom a posilneným mechanizmom preberania zodpovednosti, vrátane riešenia online prostredia ako primárneho miesta, kde dochádza k násiliu.

Bez takýchto opatrení bude rodovo podmienené násilie na politických pokračovať a naďalej podkopávať nielen rovnocennú účasť žien v politike, ale aj samotnú demokraciu.

O organizácii Možnosť voľby

Možnosť voľby od roku 2001 chráni a presadzuje reprodukčné práva a rodovú rovnosť v Slovenskej republike. Je známa ako jedna z najaktívnejších feministických advokačných organizácií a jedinou, ktorá sa systematicky venuje právu na bezpečnú interrupciu. Aktívne pôsobíme aj v oblasti prevencie rodovo podmieneného násilia a uplatňovania rodového hľadiska vo verejných politikách. Pripomienkujeme zákony, informujeme verejnosť, pracujeme v participatívnych poradných orgánoch, spolupracujeme s nezávislými médiami, politickými stranami a verejnými inštitúciami. Sme organizácia s najväčšími skúsenosťami s realizáciou rodového vzdelávania dospelých na Slovensku. Vzdelávame rôzne cieľové skupiny, vrátane političiek a politikov. Prevádzkujeme podpornú linku o bezpečných interrupciách a reprodukčnom zdraví.

Z anglického originálu preložila Kristína Gotthardová

Jazyková korektúra: Jana Cviková

Grafická úprava: Marta Gálvez Riudor

Spolufinancovaný
Európskou úniou

možnosť voľby
FREEDOM OF CHOICE

Táto komparatívna analýza vznikla v rámci projektu **Rozpoznať, brániť sa, postaviť sa: Riešenie rodovo podmieneného násilia na ženách v politike**, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou. Vyjadrené názory a stanoviská sú však iba názormi a stanoviskami autoriek a projektových partnerov a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo Európskej komisie. Európska únia ani Európska komisia za ne nenesú zodpovednosť.